

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ & ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

**« ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ
ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΕΝΑΝ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ
ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ »**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγήτρια : ΣΑΚΕΛΛΑΡΗ ΘΕΟΔΟΣΙΑ Α.Μ.1473

Επιβλέπων καθηγητής : Δρ. ΤΡΙΧΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

©

2015

**TECHNOLOGICAL EDUCATION INSTITUTE OF
CRETE**

SCHOOL OF MANAGEMENT AND ECONOMICS

DEPARTMENT OF COMMERCE & MARKETING

**«PERSPECTIVES OF ALTERNATIVE
FORMS OF TOURISM DEVELOPMENT
IN A TRADITIONAL MASS TOURISM
DESTINATION. THE CASE OF
RHODES»**

DIPLOMA THESIS

Student: SAKELLARI THEODOSIA

Supervisor: Dr. TRIHAS NIKOLAOS

©

2015

Υπεύθυνη Δήλωση : Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Εμπορίας και Διαφήμισης του Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να μελετηθούν οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί ήδη στον νησί της Ρόδου καθώς και αυτές που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σύμφωνα με τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά του νησιού. Αρχικά γίνεται μια θεωρητική προσέγγιση του τουρισμού γενικότερα και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Στη συνέχεια γίνεται μια προσέγγιση στο τουριστικό προφίλ της Ρόδου και παρουσιάζονται οι μορφές εναλλακτικού τουρισμού έχουν ήδη αναπτυχθεί. Για να ολοκληρωθεί η εργασία διεξήχθη ένας αριθμός συνεντεύξεων σε πληροφορητές – φορείς του νομού οι οποίοι ευθύνονται για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού, ώστε να καταγραφούν και οι δικές τους απόψεις. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον καθώς καταδεικνύουν με τον καλύτερο τρόπο την αναπτυξιακή πορεία του τουρισμού σε έναν προορισμό μαζικού τουρισμού.

Λέξεις κλειδιά : Τουρισμός , μαζικός τουρισμός, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Ρόδος , Τουριστικό προφίλ

ABSTRACT

The aim of the thesis is to analyse the special and alternative forms of tourism that have already been developed in the island of Rhodes as well as those that could be developed according to the particular natural characteristics of the island. Initially, a theoretical approach of tourism and the alternative forms of tourism is presented. Then the thesis focus on the tourist profile of Rhodes and the forms of alternative tourism that have already been developed. Subsequently, the methodology of the primary research is presented, which conducted in a number of key informants which are responsible for the tourism development on the island. The results of the research are of interest as they show with the best way the developmental course of tourism in a mass tourism destination.

Key Words : tourism, mass tourism, alternative forms of tourism, Rhodes, tourist profile

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	9
1. Γενικά για τον τουρισμό – Ιστορικό	9
1.1 Η έννοια του τουρισμού	9
1.1.1 Παγκόσμιες Τάσεις στον κλάδο του Τουρισμού	9
1.2 Βασικές κατηγορίες τουρισμού	12
1.2.1 Οι μορφές και κατηγορίες του τουρισμού	12
1.2.2 Το τουριστικό προϊόν και η τουριστική βιομηχανία	16
1.3 Γενική Έννοια του εναλλακτικού τουρισμού	18
1.3.1 Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	37
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	37
2.1 Ο τουρισμός στο νησί	37
2.2 Η πόλη της Ρόδου	39
2.3 Γεωγραφική κατανομή και χωροταξική οργάνωση - Ζώνες τουριστικής ανάπτυξης	41
2.4 Περιβάλλον και πολιτισμός	42
2.5 Το τουριστικό προφίλ της Ρόδου	48
2.5.1 Τουριστικοί Πόροι	48
2.5.2 Φυσικοί πόροι – πόλοι τουριστικής έλξης	48
2.5.3 Ανάλυση του μικρο –περιβάλλοντος (SWOT Analysis)	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	56
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	56
Εισαγωγή	56
3.1 Ειδικές, εναλλακτικές και λοιπές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην Ρόδο	56
Ειδικές Μορφές με κυρίαρχα κίνητρα τον πολιτισμό, τη θρησκεία την επιστήμη και την εκπαίδευση	58
Ειδικές Μορφές με κυρίαρχο κίνητρο τη θάλασσα	60
Ειδικές Μορφές με κυρίαρχο κίνητρο τους κοινωνικούς λόγους, την υγεία και την ποιότητα ζωής	61
3.2 Ρόδος και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Τοπικό σχέδιο.	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	68
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	68
4.1 Εισαγωγή	68
4.2 Τι είναι και ποιος ο σκοπός της ποιοτικής έρευνας.	68
4.3 Διαδικασία της ποιοτικής έρευνας.	69
4.4 Μεθοδολογία της έρευνας	70
4.5 Περιορισμοί Έρευνας	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	72

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	72
5.1 Αποτελέσματα της έρευνας	72
5.2 Συμπεράσματα – Προτάσεις	76
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	77
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	78
ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	79
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	81

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί ένα πολυπρισματικό οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο, που συμβαίνει όταν τα άτομα αλλάζουν φυσικό περιβάλλον και ρυθμούς ζωής με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχοσωματικών τους αναγκών και πνευματικών περιεργειών. Τα άτομα μετακινούνται πρόσκαιρα και συνειδητά -και αποκλειστικά για το λόγο που προαναφέρθηκε- σε ξένο γεωγραφικό χώρο, παραμένουν εκεί για χρονικό διάστημα μέχρι ένα έτος και αναπτύσσουν συγκεκριμένες δραστηριότητες αναψυχής, διακοπών, επιχειρηματικές κλπ.

Στην παρούσα πτυχιική εργασία αναλύονται οι έννοιες τουρισμός και εναλλακτικός τουρισμός καθώς και το τουριστικό προφίλ της Ρόδου αλλά και για το ποιες άλλες μορφές θα μπορούσαν να αναπτυχθούν με σκοπό την αποφυγή του κορεσμού.

Στο *πρώτο κεφάλαιο* αναλύονται οι έννοιες «τουρισμός», «εναλλακτικός τουρισμός». Στο *δεύτερο κεφάλαιο* αναφέρονται στοιχεία για την ιστορία του νησιού της Ρόδου , την πορεία του τουρισμού μέχρι σήμερα ,το τουριστικό προφίλ αλλά και τις κύριες τάσεις για το μέλλον. Το *τρίτο κεφάλαιο* περιέχει ποιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στον νησί της Ρόδου και σε ποιες περιοχές. Στο *τέταρτο κεφάλαιο* παρατίθεται η μεθοδολογία και ο σκοπός της έρευνας. Τέλος, στο *πέμπτο κεφάλαιο* παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ,τα συμπεράσματα της έρευνας αλλά και προτάσεις για το μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Γενικά για τον τουρισμό – Ιστορικό

1.1 Η έννοια του τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί ένα πολυπρισματικό οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο, που συμβαίνει όταν τα άτομα αλλάζουν φυσικό περιβάλλον και ρυθμούς ζωής με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχοσωματικών τους αναγκών και πνευματικών περιεργειών. Τα άτομα μετακινούνται πρόσκαιρα και συνειδητά -και αποκλειστικά για το λόγο που προαναφέρθηκε- σε ξένο γεωγραφικό χώρο, παραμένουν εκεί για χρονικό διάστημα μέχρι ένα έτος και αναπτύσσουν συγκεκριμένες δραστηριότητες αναψυχής, διακοπών, επιχειρηματικές κλπ.

Ιδιαίτερη αξία έχει ο ορισμός των Mill και Morrisonότι ο τουρισμός ως δραστηριότητα περιλαμβάνει οτιδήποτε σχετίζεται με την προετοιμασία και την πραγματοποίηση του ταξιδιού, την παραμονή, την επιστροφή και τις αναμνήσεις από αυτό . Η πολυπλοκότητα και ετερογένεια της τουριστικής δραστηριότητας, τόσο από άποψη ζήτησης όσο και από άποψη προσφοράς, καθιστά δύσκολο τον προσδιορισμό των εννοιών τουριστικός τομέας και τουριστικός κλάδος.

Με βάση τις πηγές προέλευσης της τουριστικής ζήτησης, διακρίνουμε τον τουρισμό ως ιδιωτική κατανάλωση (ζήτηση από τα νοικοκυριά), ως δημόσια κατανάλωση (ζήτηση από το δημόσιο) και ως τμήμα της παραγωγής (ζήτηση από τις επιχειρήσεις). Οι δυο πρώτες μορφές αποτελούν τμήμα της τελικής ζήτησης, ενώ η τρίτη μορφή είναι ενδιάμεση εισροή στην παραγωγική δραστηριότητα. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το μεγαλύτερο μέγεθος του τουρισμού οφείλεται στην οικονομική δραστηριότητα των νοικοκυριών.

1.1.1 Παγκόσμιες Τάσεις στον κλάδο του Τουρισμού

Ο τουρισμός είναι ένας από τους δυναμικότερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, τόσο σε απόλυτους όσο και σε σχετικούς όρους. Αποτελώντας κυρίαρχη δραστηριότητα σε πολλές χώρες, έχει αξιόλογες πολλαπλασιαστικές

επιδράσεις στους άλλους τομείς της οικονομίας και συμβάλλει στη συνολική οικονομική ανάπτυξη των χωρών.

Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών σημείωσε αξιοσημείωτη μεγέθυνση, συνδεδεμένος άμεσα με την κοινωνικοοικονομική αναπτυξιακή διαδικασία, καθώς συμβάλλει σημαντικά στην άνοδο του επιπέδου διαβίωσης των τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών και, συνακόλουθα, στην ευημερία των πολιτών.

Ο επιχειρηματικός όγκος του τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα ενδεχομένως ξεπερνά αυτόν των εξαγωγών πετρελαίου, ειδών διατροφής και αυτοκινήτων, ενώ παράλληλα παραμένει η βασική πηγή εισοδήματος για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο τουρισμός ως οικονομικός τομέας συνδέεται άμεσα με πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας και της παραγωγής. Κατά συνέπεια, τα οφέλη που η αύξησή του επιφέρει είναι πολυποίκιλα και στον τομέα της απασχόλησης.

Οι αριθμοί είναι ενδεικτικοί του μεγέθους της συμβολής του τουρισμού στην παγκόσμια οικονομία:

- Από το 1952 ως το 2005 ο αριθμός των διεθνών τουριστικών αφίξεων αυξήθηκε με ρυθμό 6,5% κατά έτος, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των ταξιδιωτών να εκτιναχθεί από τα 25 στα 806 εκατομμύρια.

- Ο ρυθμός αύξησης του εισοδήματος που προέκυψε από αυτές τις αφίξεις ήταν ιδιαίτερα μεγάλος, αγγίζοντας το 11,2% για την προαναφερθείσα περίοδο, γιγαντώνοντας την παγκόσμια οικονομία και αγγίζοντας τα 680 δις δολάρια το 2005.

- Ως το 1950, οι 15 κορυφαίοι προορισμοί απορροφούσαν το 88% των παγκόσμιων αφίξεων, με το ποσοστό να μειώνεται στο 75% για το 1970 και στο 57% για το 2005, με αποτέλεσμα την πιο ομοιόμορφη κατανομή των οφελών του παγκόσμιου τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων πλέον και νέων προορισμών, πολλοί εκ των οποίων βρίσκονται στις αναπτυσσόμενες χώρες.

- Το 2006 οι παγκόσμιες αφίξεις άγγιξαν τα 842 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 4,6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

- Το 2007 παρουσιάζεται ως το τέταρτο συνεχόμενο έτος σταθερής μεγέθυνσης της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας, η οποία παρουσιάζεται συνολικά ευπροσάρμοστη στις ποικίλες κρίσεις που ενδεχομένως προκύπτουν.

- Το 2008 ήταν το έτος που ο παγκόσμιος τουρισμός επλήγει σημαντικά από την παγκόσμια οικονομική κρίση και άρχισε μια αντίστροφη πορεία που συνεχίστηκε και το πρώτο μισό του 2009.
- Το 2009 οι παγκόσμιες αφίξεις μειώθηκαν κατά 4,2% σε σχέση με το 2008, φτάνοντας τα 880 εκατομμύρια.
- Το 2010 οι παγκόσμιες αφίξεις άγγιξαν τα 940 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 6,6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.
- Το 2011 οι παγκόσμιες αφίξεις σημείωσαν άνοδο κατά 4,6% σε σχέση με το 2010, φθάνοντας τα 983 εκατομμύρια.
- Το 2012 ο τουρισμός συνέχισε την ανάκαμψή του, ξεπερνώντας για πρώτη φορά το φράγμα του 1 δισ. στις διεθνείς αφίξεις.
- Το 2013 ο τουρισμός συνεχίζει την ανάπτυξή του και αναμένεται να παρουσιάσει αύξηση των διεθνών αφίξεων μεταξύ 3-4%.
- Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προβλέπει μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης των διεθνών τουριστικών αφίξεων της τάξης του 4,1% με ορίζοντα το 2020. Συνεπώς, οι διεθνείς αφίξεις αναμένεται ως τότε να ξεπεράσουν το 1,5 δισ ταξιδιωτών.

Ο παγκόσμιος τουρισμός αντιμετωπίζει μεγάλες προκλήσεις εν όψει του 21ου αιώνα, οι οποίες σχετίζονται με τη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη, την αντιμετώπιση των ανισοτήτων σε ζητήματα πλούτου και ευκαιριών αλλά και την ορθή κατανομή και διαχείριση των υπαρχόντων φυσικών πόρων, όπως ακριβώς συμβαίνει με κάθε ζωντανό κομμάτι της παγκόσμιας οικονομίας που έρχεται αντιμέτωπο με τη διαρκώς εξελισσόμενη διεθνή πραγματικότητα.(ΣΕΤΕ)

Σε παγκόσμιο επίπεδο ο κλάδος του τουρισμού παρουσιάζει σημαντική αύξηση, ταχύτερη από το ρυθμό αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ (Κοκκώσης κ.ά. 2011). Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, το ψυχολογικό όριο του 1 δισεκατομμυρίων. αφίξεων διεθνών τουριστών αναμένεται να ξεπεραστεί τα επόμενα χρόνια και να ξεπεράσει τις 1,6 δισ αφίξεις το 2020, αναδεικνύοντας τον δυναμισμό του τομέα παγκοσμίως. Οι παγκόσμιες γεωπολιτικές συνθήκες, τα διάφορα ανεπάντεχα γεγονότα (π.χ. η τρομοκρατική επίθεση της 11/9 στις ΗΠΑ, η έκρηξη του ισλανδικού ηφαιστείου, κ.ά.), οι παγκόσμιες οικονομικές συνθήκες αλλά και το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών είναι παράγοντες που επηρεάζουν την παγκόσμια ζήτηση. Σε σημαντικό βαθμό έχει αλλάξει επίσης η παγκόσμια τουριστική γεωγραφία με νέους προορισμούς όπως τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η Κίνα, κλπ.

καθώς σημαντικές αλλαγές διαπιστώνονται και στις αντιλήψεις και τις προτιμήσεις των ταξιδιωτών. Χαρακτηριστικά μπορεί να αναφερθεί ως παράδειγμα η αυξημένη ευαισθητοποίηση των ταξιδιωτών σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας η οποία καθορίζει και τις αντίστοιχες επιλογές προορισμού, ξενοδοχείου και μέσου μετακίνησης. Η αύξηση της ζήτησης για παραθεριστική κατοικία, για «πακετοποίηση» ταξιδιών και για αυθεντικές εμπειρίες, για γνωριμία με τον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό επίσης επηρεάζουν σημαντικά τη ζήτηση. Βεβαίως πολύ σημαντικές είναι και οι συνθήκες που επηρεάζουν την προσφορά για τις οποίες καθοριστικό ρόλο έχουν οι αποφάσεις των μεγάλων tour operators – όπως η TUI και η Thomas Cook- καθώς και οι εξελίξεις στον τομέα των αερομεταφορών (WTO 2011). Τέλος, μία σημαντική τάση στον παγκόσμιο τουρισμό αφορά τη ψηφιοποίηση όλων των διαδικασιών στις βιομηχανίες τουρισμού, στις αεροπορικές εταιρίες, στα ξενοδοχεία και στις επιχειρήσεις αναψυχής, μια τάση που περιγράφεται από τον όρο e-tourism.

1.2 Βασικές κατηγορίες τουρισμού

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο τουρισμός διακρίνεται σε:

- Εγχώριο – που αφορά τους κατοίκους μιας δεδομένης χώρας, που ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής (λ.χ. Έλληνες εντός της Ελλάδας).
- Εξερχόμενο – που αφορά τους κατοίκους μιας χώρας, που ταξιδεύουν σε άλλη χώρα (λ.χ. Έλληνες που πάνε στην Ιταλία).
- Εισερχόμενο – που αφορά τους αλλοδαπούς, που ταξιδεύουν σε μια δεδομένη χώρα (λ.χ. Ιταλοί που έρχονται στην Ελλάδα).
- Διεθνής τουρισμός, είναι ο εξερχόμενος και ο εισερχόμενος τουρισμός μαζί. Υπάρχουν ακόμα ο εσωτερικός τουρισμός – που καλύπτει τον εγχώριο και τον εισερχόμενο τουρισμό, καθώς και ο εθνικός τουρισμός που καλύπτει τον εγχώριο και τον εξερχόμενο τουρισμό.

1.2.1 Οι μορφές και κατηγορίες του τουρισμού

Ο τουρισμός κατηγοριοποιείται σε τρεις γενικές μορφές : Αρχικά υπάρχει ο *Μαζικός Τουρισμός* που είναι η πιο «παραδοσιακή» μορφή και η οποία περιλαμβάνει την

πλειοψηφία των τουριστών που αναζητούν στο ταξίδι κυρίως ξεκούραση και διασκέδαση, σε ηλιοτροπικούς κατά βάση προορισμούς. Υπάρχει επίσης ο *Τουρισμός Ειδικών Ενδιαφερόντων*, που σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού που επιλέγουν τα άτομα ανάλογα με τα ειδικά ενδιαφέροντα και κίνητρα που έχουν (θρησκευτικός τουρισμός, επαγγελματικός, συνεδριακός, υγείας, θεματικός, εκπαιδευτικός, κοινωνικός, αστικός, κινήτρων). Τέλος, έχουμε τον *Εναλλακτικό Τουρισμό* που επίσης περιλαμβάνει ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, θαλάσσιος, ορεινός, χειμερινός, ορειβατικός, οικοτουρισμός, υπαίθρου, περιπέτειας), τις οποίες επιλέγουν άνθρωποι που αναζητούν ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών.

Αυτή η μορφή τουρισμού, συνδέεται με την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη· ειδικότερα συνδέεται με την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, την προστασία της τοπικής κουλτούρας και την αναζήτηση νέων αξιών και τρόπων ζωής. Να επισημανθεί ότι διεθνώς χρησιμοποιείται ο όρος *Ειδικές Μορφές Τουρισμού*, που περιλαμβάνει τον τουρισμό ειδικών ενδιαφερόντων και τον εναλλακτικό τουρισμό. Οι ειδικές μορφές τουρισμού υπονοούν τουρίστες που επιθυμούν δράση και ενεργή συμμετοχή κατά τη διάρκεια των διακοπών τους.

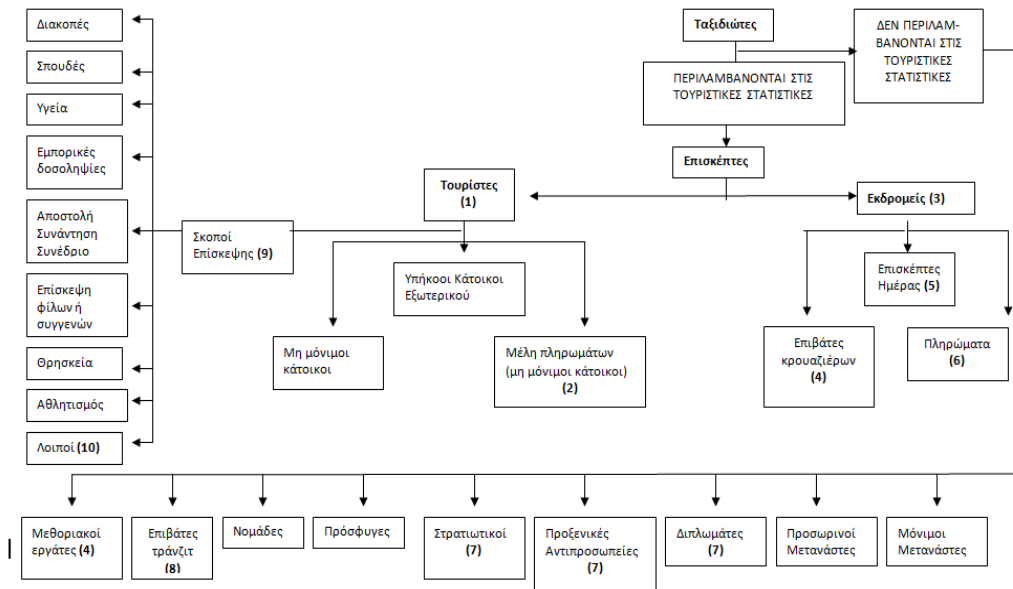
Ο μαζικός τουρισμός που κυριαρχεί από την δεκαετία του 1960 αρχίζει να εγκαταλείπεται σταδιακά από το τέλος της δεκαετίας του 1970, λόγω των προβλημάτων που συνεπάγεται στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Κύρια χαρακτηριστικά του είναι η μαζικότητα, η ομαδικότητα και ο διεθνισμός. Την ίδια περίοδο αρχίζει η αύξηση της ζήτησης για μορφές ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού, που βρίσκονται στον αντίποδα του μαζικού τουρισμού. Με την προώθηση του τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων επιχειρείται η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιοτικής αναβάθμισης του τουρισμού, η ορθολογικότερη χρονική και περιφερειακή κατανομή της τουριστικής ζήτησης, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και η δημιουργία νέων τουριστικών προορισμών. Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού συνεπάγονται «ενεργητικές» δραστηριότητες για τον τουρίστα και συνδέονται με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι οικονομικά πιο αποδοτικός και λιγότερο συνδεδεμένος με τις θερινές διακοπές και επίσης λιγότερο εξαρτημένος από τους *tour operators*.

Ταξιδιώτες είναι, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, όσοι πραγματοποιούν ένα ταξίδι για οποιοδήποτε σκοπό, εκτός της εργασίας, μεταξύ δυο γεωγραφικών τόπων είτε εντός της χώρας τους, είτε στο εξωτερικό. Στους ταξιδιώτες

εντάσσονται οι επισκέπτες, δηλαδή τα άτομα που μετακινούνται από τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους σε έναν άλλο, για οποιοδήποτε σκοπό εκτός εργασίας και για διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Στους *επισκέπτες* περιλαμβάνονται οι τουρίστες και οι εκδρομείς. Οι τουρίστες μένουν στον τόπο προορισμού τουλάχιστον για 24 ώρες και οι σκοποί τους μπορεί να είναι η αναψυχή και οι διακοπές, επαγγελματική δραστηριότητα (συνέδρια κλπ.) ή άλλο (άθληση, υγεία, θρησκεία κλπ.). Στους τουρίστες περιλαμβάνονται οι αλλοδαποί τουρίστες, οι υπήκοοι κάτοικοι εξωτερικού ή και μέλη πληρωμάτων. Οι *εκδρομείς*, σε αντίθεση με τους τουρίστες, μένουν στον τόπο προορισμού για λιγότερο από 24 ώρες -δηλαδή δεν διανυκτερεύουν. Στους εκδρομείς περιλαμβάνονται επιβάτες κρουαζιερόπλοιων, μέλη πληρωμάτων και διασυνοριακοί αγοραστές. Κατηγορίες ταξιδιωτών που δεν περιλαμβάνονται ούτε στους τουρίστες ούτε στους εκδρομείς είναι οι πρόσφυγες, οι διπλωμάτες, οι μετανάστες, τα μέλη ενόπλων δυνάμεων, οι επιβάτες transit, οι νομάδες και οι διασυνοριακοί εργαζόμενοι (βλ. Διάγραμμα 1.1).

Η διάκριση μεταξύ τουριστών και εκδρομέων είναι σημαντική για τη μελέτη της τουριστικής κατανάλωσης, δεδομένου ότι οι εκδρομείς χρησιμοποιούν εστιατόρια, μπαρ, καταστήματα, συγκοινωνία κλπ. αλλά δεν διανυκτερεύουν. Η ταξινόμηση των ταξιδιωτών και η επιμέρους τυπολογία των τουριστών εκφράζει την ανάγκη εντοπισμού των τουριστικών κινήτρων και την ανάγκη διερεύνησης των καταναλωτικών προτύπων, προκειμένου να μελετηθεί ποσοτικά και ποιοτικά η τουριστική ζήτηση, η οποία συσχετίζεται (και καθορίζει) την ειδική τουριστική αγορά και τον τύπο τουριστικής ανάπτυξης της εκάστοτε περιοχής. Η γνώση των τουριστικών κινήτρων και ο προσδιορισμός των προτιμήσεων οδηγούν στην καλύτερη γνώση της τουριστικής αγοράς.

Διάγραμμα 1.1: Ταξιδιώτες, επισκέπτες, τουρίστες και εκδρομείς

Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Τ.),
 Μεθοδολογικό Παράρτημα της Στατιστικής του Παγκοσμίου Εμπορίου, 1978.
 Προσαρμογή από Ηγουμενάκη (1991), Τουριστική Οικονομική. Αθήνα: Interbooks

Υπόμνημα Διαγράμματος 1.1

1. Επισκέπτες που περνούν τουλάχιστον μια νύχτα στη χώρα ή τον τόπο που επισκέπτονται.
2. Αλλοδαπά πληρώματα αεροπλάνων ή πλοίων ελλιμενισμένων ή σε «lay over» που κάνουν χρήση καταλυμάτων της χώρας που επισκέπτονται.
3. Επισκέπτες που δεν περνούν τουλάχιστον μια νύχτα στη χώρα που επισκέπτονται κατά τη διάρκεια μιας μέρας ή και περισσότερων ακόμα, αλλά επιστρέφουν στο πλοίο ή το τρένο με το οποίο ταξιδεύουν για να κοιμηθούν.
4. Συνήθως περιλαμβάνονται στους εκδρομείς. Παρόλα αυτά προτιμάται η χωριστή κατάταξη των επισκεπτών αυτών.
5. Επισκέπτες που έρχονται και φεύγουν την ίδια μέρα, δηλαδή που δεν διανυκτερεύουν (same-day visitors).
6. Πληρώματα που δεν είναι κάτοικοι της χώρας που επισκέπτονται και μένουν σε αυτήν ολόκληρη την ημέρα χωρίς να διανυκτερεύσουν.

7. Όταν ταξιδεύουν από τη χώρα προέλευσής τους στη χώρα που σταθμεύει η υπηρεσία τους και αντίστροφα.

8. Οι οποίοι δεν εγκαταλείπουν την περιοχή τράνζιτ του αερολιμένα ή του λιμανιού σε ορισμένες χώρες. Η ιδιότητα ενός ταξιδιώτη ως τράνζιτ μπορεί να συνεπάγεται παραμονή σε μια χώρα μιας ή και περισσότερων ημερών. Σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει αυτοί να συμπεριλαμβάνονται στις στατιστικές των επισκεπτών και συγκεκριμένα των τουριστών.

9. Κύριοι σκοποί επίσκεψης όπως καθορίστηκαν στη Διάσκεψη της Ρώμης το 1963.

10. Λοιποί λόγοι επίσκεψης είναι για παράδειγμα πολιτιστικοί, ειδικά ενδιαφέροντα κ.λ.π.

1.2.2 Το τουριστικό προϊόν και η τουριστική βιομηχανία

Τα πέντε κύρια συστατικά που συνθέτουν το συνολικό τουριστικό προϊόν είναι τα εξής :

1) Τα θέλγητρα του τόπου προορισμού, που μπορεί να είναι φυσικά (τοπίο, ακτές), κατασκευασμένα (ιστορική πόλη), πολιτιστικά (μουσεία, θέατρα) ή κοινωνικά (τρόπος ζωής).

2) Οι διευκολύνσεις του τόπου προορισμού, προκειμένου να απολαμβάνουν οι τουρίστες τα θέλγητρά του. Δηλαδή τα καταλύματα, τα εστιατόρια, τα μαγαζιά, τα μέσα μεταφοράς κλπ. Συχνά υπάρχει αλληλοεπικάλυψη μεταξύ θέλγητρων και διευκολύνσεων.

3) Η προσπελασιμότητα του τόπου, που σχετίζεται με το πόσο εύκολα, γρήγορα και οικονομικά μπορεί να φτάσει ο τουρίστας στον προορισμό του. Είναι επομένως θέμα συγκοινωνιακής υποδομής και συγκοινωνιακής τεχνολογίας.

4) Η εικόνα του τόπου προορισμού, που εκφράζει τις παραστάσεις που διαμορφώνουν οι τουρίστες σχετικά με το τι θα δουν και θα κάνουν εκεί που θα πάνε. Οι εικόνες που διαμορφώνουν οι άνθρωποι αναφορικά με τους ποικίλους τουριστικούς προορισμούς, όταν εκτιμηθούν, αξιολογηθούν και συνδυαστούν με άλλους παράγοντες οδηγούν στη λήψη της ταξιδιωτικής απόφασης. Αντικείμενο του τουριστικού μάρκετινγκ είναι να διατηρεί, τροποποιεί ή αναπτύσσει παραστάσεις, με σκοπό να επηρεάσει τις προσδοκίες των μελλοντικών αγοραστών. Οι εικόνες συγκροτούνται από 3 διαφορετικά, αλλά

αλληλεξαρτώμενα στοιχεία – το γνωστικό, το συναισθηματικό και το παρορμητικό.

5) Η τιμή του τουριστικού προϊόντος, δηλαδή το συνολικό κόστος της μετακίνησης, διαμονής, διατροφής και συμμετοχής σε δραστηριότητες.

Το τουριστικό προϊόν διακρίνεται καταρχάς από αδυναμία αποθήκευσης. Άλλα χαρακτηριστικά του είναι η αμεταθετότητα, η διαφοροποίηση, η φθαρτότητα, το υψηλό σταθερό κόστος, η αλληλεξάρτηση των επιμέρους στοιχείων του, η ετερογένεια της παραγωγικής του δομής, η ανελαστικότητα ως προς τις μεταβολές της τουριστικής ζήτησης, η ταύτιση του τόπου παραγωγής με τον τόπο κατανάλωσης, η αρχικά μεγάλη επενδυτική δαπάνη για την τουριστική υποδομή και ανωδομή, η έντονη εποχικότητα, η συμπληρωματικότητα και η υποκατάσταση. Το τουριστικό προϊόν αποτελείται από διάφορα επιμέρους συστατικά στοιχεία (υλικά αγαθά, υπηρεσίες, φυσικούς πόρους) που όταν συνδυαστούν με κατάλληλο τρόπο απαρτίζουν μια «δέσμη» τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, που ονομάζεται τουριστικό πακέτο. Το τουριστικό πακέτο, επομένως, είναι οργανωμένο εκ των προτέρων, αποτελεί συνάθροιση αγαθών και υπηρεσιών και προσφέρεται στην τουριστική αγορά κατά τρόπο τυποποιημένο και σε συγκεκριμένη τιμή. Τα βασικά στοιχεία του τουριστικού πακέτου είναι πέντε: ο προορισμός, το μεταφορικό μέσο, η διαμονή, η διατροφή και οι μεταφορές/ μετακινήσεις.

Οι κυριότεροι παραγωγικοί κλάδοι που συνθέτουν των τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών είναι:

A) Ο κλάδος των υπηρεσιών φιλοξενίας, που περιλαμβάνει το σύνολο των τουριστικών μονάδων που παρέχουν υπηρεσίες φιλοξενίας.

B) Ο κλάδος της εστίασης, που περιλαμβάνει εστιατόρια, καφετέριες, ταβέρνες, μπαρ κλπ. (ο κλάδος λειτουργεί στο πλαίσιο του μονοπωλιακού ανταγωνισμού).

Γ) Ο κλάδος των ενδιάμεσων φορέων, δηλαδή των tour operators και των ταξιδιωτικών πρακτορείων.

Δ) Ο κλάδος των μεταφορών –οδικών, θαλάσσιων, σιδηροδρομικών και αερομεταφορών.

Ε) Ο κλάδος των θεαμάτων που περιλαμβάνει διασκέδαση, ψυχαγωγία και αθλήματα.

ΣΤ) Ο κλάδος της διάθεσης τροφίμων που περιλαμβάνει τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων που εστιάζονται στην προετοιμασία και το σερβίρισμα φαγητών και ποτών εκτός οικίας.

Z) ο κλάδος της ενοικίασης αυτοκινήτων που περιλαμβάνει μεγάλες διεθνείς και μικρές τοπικές ανεξάρτητες εταιρείες.

1.3 Γενική Έννοια του εναλλακτικού τουρισμού

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού, οι οποίες χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού κινήτρου στη ζήτηση και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής (προσφοράς). Με τον εναλλακτικό τουρισμό (alternative tourism), οι άνθρωποι αναζητούν ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αλλά και με την αποφυγή της χρήσης υπηρεσιών οργανωμένου μαζικού τουρισμού (Τσάρτας, 1995).

Η τουριστική αγορά διαιρείται σε επιμέρους μορφές αγορών με βάση ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα (π.χ. τη μαζικότητα των μετακινήσεων το βασικό και ειδικό κίνητρο, το χρόνο εμφάνισης της κάθε μορφής τουρισμού), που προσδιορίζουν την οργανωτική και λειτουργική δομή των τουριστών. Οι διάφορες μορφές τουρισμού σχετίζονται με τα κίνητρα και τις ανάγκες που οδηγούν τα άτομα να κάνουν τουρισμό. Ο τουρισμός κατηγοριοποιείται σε τρεις γενικές μορφές (Λαγός, 2003, σ. 62)

- Τον μαζικό τουρισμό (mass tourism), που είναι και η παραδοσιακή αγορά διακοπών, η οποία περιλαμβάνει και το μεγαλύτερο τμήμα τουριστών, οι οποίοι αναζητούν στο ταξίδι τους κυρίως την ξεκούραση και τη διασκέδαση, σε ηλιοτροπικούς κυρίως προορισμούς.
- Τον τουρισμό των ειδικών ενδιαφερόντων (special interest tourism), που σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού, οι οποίες διαμορφώνονται από τα κοινά ειδικά ενδιαφέροντα των ανθρώπων που τις προτιμούν (π.χ. λάτρεις των σπορ, φυσιολατρία, πολιτιστικά ενδιαφέροντα, αναζήτηση νέων συγκινήσεων).
- Τον εναλλακτικό τουρισμό (alternate tourism), που σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού, όπου οι άνθρωποι αναζητούν διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος,

την αναζήτηση νέων αξιών και τρόπων ζωής (Λαγός, 2005, σ. 62, Λαγός & Λιαργκόβας, 2003 σσ.68-73).

Η εντυπωσιακή ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε πολλές περιοχές του κόσμου έχει συμβάλει, ιδιαίτερα τις δύο τελευταίες δεκαετίες, στην ανάπτυξη ενός προτύπου που συγκροτείται από υποδομές και υπηρεσίες που εξυπηρετούν αυτόν τον τύπο τουρισμού (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001 σ. 87).

Ο εναλλακτικός τουρισμός εκτός από τη συμβολική έννοια που έχει αποκτήσει ως μορφή τουρισμού, της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά είναι η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με τη φύση, η άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων, η αποφυγή των κοσμικών παραλιών ή ο συνδυασμός των διακοπών με την προσφορά εθελοντικής εργασίας, αναφέρεται σε κάθε ειδική μορφή τουρισμού, η οποία προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα, συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και τέλος προσφέρει λύσεις σε προβλήματα της τουριστικής εποχικότητας (Σπυριδάκη, 2005).

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι πάρα πολλές σε αριθμό και φυσικά θα ήταν αδύνατον να αναπτυχθούν όλες στα πλαίσια αυτού του συγγράμματος. Ωστόσο, ενημερωτικά αναφέρουμε ορισμένες από τις κυρίες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Η ανάπτυξη του τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων και του εναλλακτικού τουρισμού, έκαναν την εμφάνισή τους τα τελευταία χρόνια, προσφέροντας ένα τουριστικό προϊόν πιο ποιοτικό, προσαρμοσμένο στα ειδικά ενδιαφέροντα του κάθε τουρίστα. Οι αρμόδιοι και υπεύθυνοι για το τουριστικό προϊόν έχουν πλέον αντιληφθεί, πως προσφέροντας ποιότητα και διατηρώντας το περιβάλλον (φυσικό και πολιτισμικό) αβλαβές, θα διατηρήσουν την ίδια τουριστική δραστηριότητα μακροπρόθεσμα για πολλά ακόμη χρόνια (Ορεινός τουρισμός, 2013)

Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως ο εναλλακτικός τουρισμός απευθύνεται σε τουρίστες οι οποίοι έχουν ανάγκη για δράση και συμμετοχή στις διακοπές τους και όχι για παθητική απόλαυση του ήλιου, της θάλασσας και της παραλίας ενός τόπου (Σβορώνου, 2005).

1.3.1 Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Ο εναλλακτικός τουρισμός δημιουργήθηκε από την επιθυμία των ανθρώπων να βρουν έναν διαφορετικό τρόπο διακοπών ο οποίος να συμβάλει στο να μάθουν την κουλτούρα του κάθε τόπου, προστατεύοντας παράλληλα το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον.¹

1. Αγροτουρισμός
2. Τουρισμός υπαίθρου
3. Αθλητικός τουρισμός
4. Οικολογικός - Περιηγητικός τουρισμός
5. Θαλάσσιος τουρισμός
6. Οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός
7. Πολιτιστικός τουρισμός
8. Ορεινός τουρισμός
9. Χειμερινός τουρισμός
10. Ορειβατικός τουρισμός
11. Τουρισμός περιπέτειας

Ο Τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων είναι η μορφή εκείνη του τουρισμού στην οποία τα άτομα που την επιλέγουν έχουν ως κοινό το ενδιαφέρον τους για κάτι συγκεκριμένο, πχ λάτρεις των σπορ, λάτρεις της φύσης, κλπ.) (Λαγός, 2005, σ.62).

Επιμέρους μορφές ειδικών μορφών τουρισμού (Λαγός, 2005, σ. 70):

1. Κοινωνικός τουρισμός
2. Τουρισμός υγείας
3. Εκπαιδευτικός τουρισμός
4. Θρησκευτικός τουρισμός
5. Συνεδριακός τουρισμός
6. Εκθεσιακός τουρισμός
7. Τουρισμός κινήτρων
8. Θεματικός τουρισμός
9. Αστικός τουρισμός
10. Τουρισμός καζίνο
11. Οινικός τουρισμός

¹ el.wikipedia.org/wiki/εναλλακτικός_τουρισμός

12. Γαστρονομικός τουρισμούς

Λοιπές ειδικές μορφές θεματικού τουρισμού

1. Γυμνισμός ή γυμνιστικός τουρισμός (naturism tourism)

Η διαφορά μεταξύ μαζικού τουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού έγκειται στο ότι ο μαζικός τουρισμός προκαλεί δυσμενείς επιπτώσεις σε κοινωνικό και φυσικό επίπεδο. Ενώ ο εναλλακτικός τουρισμός που είναι τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού να προστατέψει το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, την τοπική κουλτούρα κλπ. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι πάρα πολλές σε αριθμό και φυσικά θα ήταν αδύνατον να αναπτυχθούν όλες στα πλαίσια αυτού του συγγράμματος. Ωστόσο, ενημερωτικά αναφέρουμε ορισμένες από τις κυρίες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Ο εναλλακτικός τουρισμός ορίζεται το σύνολο των ολοκληρωμένων τουριστικών υπηρεσιών, οι οποίες διακρίνονται από εξειδίκευση ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των πελατών τους, απευθύνονται σε ένα εξειδικευμένο κοινό, στηρίζονται σε οικολογικά ανεκτές και ήπιες δραστηριότητες, ενώ αναδεικνύουν χωρίς να καταστρέφουν τα φυσικά κάλλη μίας περιοχής (Σφακιανάκης, 2000).

1.3.2 Οι βασικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού

1. Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση. Επίσης, η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης, να ενσωματωθεί με τις τοπικές συνθήκες.

Τα άτομα που επιλέγουν την εναλλακτική αυτή μορφή του τουρισμού είναι άτομα που αναζητούν στις διακοπές τους τη «φόρμουλα των 3Φ» (Φύση-Φιλία-Φιλοξενία) και

απορρίπτουν ή δεν νιώθουν ότι τους εκφράζει εκείνη των 3S (Sun – Sea - Sand) του μαζικού τουρισμού, όπως αυτή έχει εξελιχθεί στις μέρες μας. Τα άτομα αυτά τις περισσότερες φορές έχουν συγκεκριμένα ενδιαφέροντα (φυσιολάτρες, παρατηρητές πουλιών, παρατηρητές χλωρίδας και πανίδας, ορειβάτες κ.ά.) και είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοποιημένα στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του αγροτουριστικού προϊόντος είναι:

- Η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος και η γνωριμία με τα χαρακτηριστικά φυσικά τοπία, τα τοπία φυσικού κάλλους και την πανίδα και χλωρίδα των εκάστοτε περιοχών
- Η επαφή και η γνωριμία με την τοπική αγροτική πολιτιστική κληρονομιά, τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων, η συμμετοχή σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις κτλ.
- Η προσφορά διαφοροποιημένων, υψηλής ποιότητας τουριστικών προϊόντων (για παράδειγμα βιολογικών παραδοσιακών προϊόντων, προϊόντων προστατευόμενης
- ονομασίας προέλευσης, προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης)
- Η παρατήρηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και πιθανώς η συμμετοχή σε αυτές
- Η άσκηση παράλληλων τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (ορειβασία, πεζοπορία, ανεμόπτερο πλαγιάς κτλ.)

2. Τουρισμός υπαίθρου

Στην κατηγορία αυτή οι δραστηριότητες σχετίζονται με το ορεινό και παράκτιο περιβάλλον και πραγματοποιούνται σε κατασκηνώσεις με σταθερές εγκαταστάσεις και σε κάμπινγκ. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των τουριστών που προτιμούν αυτήν την μορφή τουρισμού είναι το ότι όλοι τους είναι φυσιολάτρες και θέλουν να γνωρίσουν τον τόπο διαμονής τους και το γύρω περιβάλλον μένοντας στην ύπαιθρο και όχι σε κάποιο οργανωμένο ξενοδοχείο κλπ. (Λαγός, 2005, σ. 78).

Οι λόγοι οι οποίοι στρέφουν αυτούς τους ανθρώπους στην προτίμηση αυτής της μορφής τουρισμού είναι οι παρακάτω (Σφακιανάκης, 2000, σσ. 41-45) :

- 1) Μεγαλύτερο ενδιαφέρον του ανθρώπου για το περιβάλλον. Η φύση έχει δεχτεί ανεπανόρθωτα πλήγματα εξαιτίας της ανθρώπινης δραστηριότητας η οποία είχε ως κύριο σκοπό το κέρδος. Ευτυχώς όμως ένα μεγάλο κομμάτι του παγκόσμιου πληθυσμού ευαισθητοποιήθηκε και αποφάσισε να διεκδικήσει μέσα από κινητοποιήσεις όσο το δυνατόν περισσότερα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος. Έτσι σύντομα δημιουργήθηκαν σωματεία, σύνδεσμοι, κινήματα, κέντρα κλπ. που είχαν ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.
- 2) Η αναζήτηση της αυθεντικότητας. Στην σύγχρονη εποχή επικρατεί η λέξη «τεχνητό». Τεχνητή είναι η διασκέδαση μιας και αποκτάται μέσα από την τηλεόραση, τα βίντεο, τα κόμικς, κλπ., τεχνητά είναι τα τρόφιμα και αυτό διότι τα περισσότερα έχουν υποστεί τεχνική επεξεργασία, τεχνητή όμως είναι και η συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στον συνάνθρωπο μιας και τις περισσότερες φορές υποκρίνεται για το συμφέρον του ή συμπεριφέρεται με βάση το τι θα τον προτρέψουν να κάνει επαγγελματίες σχέσεων, επικοινωνιολόγοι κλπ. Όλο αυτό το «φτιαχτό» περιβάλλον πνίγει πολλούς ανθρώπους και τους ωθεί στο να αναζητήσουν ένα περιβάλλον πιο αυθεντικό, με υγιεινά τρόφιμα, σωστούς ανθρώπους, αληθινές ανθρώπινες σχέσεις και καλό περιβάλλον.
- 3) Η αναζήτηση ηρεμίας και ησυχίας. Τα άτομα τα οποία ζουν σε αστικά κέντρα καθημερινά αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως είναι το κυκλοφοριακό, ο συνωστισμός κλπ. και διαρκώς ζουν μέσα σε γρήγορους ρυθμούς, μέσα στην ανασφάλεια, το άγχος, τους θορύβους κλπ. Γι' αυτό το λόγω οι άνθρωποι αναζητούν αυτή την μορφή τουρισμού για να καταφέρουν να ηρεμήσουν, να χαλαρώσουν, να ξεκουραστούν, να νιώσουν καλύτερα και να απολαύσουν την φύση.
- 4) Η ανάπτυξη των συγκοινωνιών και επικοινωνιών. Στη εποχή μας όλα τα μεταφορικά μέσα έχουν αναπτυχθεί και προσφέρουν ταχύτητα και ασφάλεια παντού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δίνεται η δυνατότητα στον οποιονδήποτε με οποιοδήποτε τρόπο εκείνος θέλει να μετακινηθεί έστω και για λίγες μέρες σε οποιονδήποτε τουριστικό προορισμό αυτός επιθυμεί. Παράλληλα με την ανάπτυξη των επικοινωνιών δηλαδή των τηλεφώνων, των ασυρμάτων, των τηλετυπικών μηχανημάτων, των

αυτόματων ταμειακών μηχανών, των ταχυδρομικών υπηρεσιών κλπ. γίνεται καλύτερη και πιο εύκολη η επικοινωνία ανθρώπου με συνάνθρωπο χωρίς ούτε μια στιγμή να στερείται κανείς τίποτα από την σύγχρονο πολιτισμό.

3. Αθλητικός τουρισμός

Πολλοί συγγραφείς ορίζουν την έννοια του αθλητικού τουρισμού ως όλες τις μορφές ενεργητικής και παθητικής ανάμιξης σε αθλητικές δραστηριότητες όπου η συμμετοχή είναι τυχαία ή οργανωμένη και γίνεται για επαγγελματικούς ή μη λόγους με προϋπόθεση τη μετακίνηση μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας. Είναι φανερό ότι ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο και ευρύ φαινόμενο. Για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού υπάρχει η ανάγκη για διευρυμένη υψηλής ποιότητας υποδομής σε διάφορους τομείς υποστήριξης, οι οποίοι είναι το φυσικό περιβάλλον, οι υπηρεσίες, η διασκέδαση, οι μεταφορές, το τεχνητό περιβάλλον, η στέγαση, η πολιτιστική κληρονομιά, οι οργανισμοί και οι κατασκευασμένες διευκολύνσεις.

Ο αθλητικός τουρισμός κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων αποκτώντας την αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Παράλληλα, οι παραγωγοί της τουριστικής βιομηχανίας οι οποίοι ανέκαθεν αναζητούσαν νέους τομείς επέκτασης των δραστηριοτήτων τους διέκριναν νωρίς τα οικονομικά κυρίως οφέλη του αθλητικού τουρισμού και προχώρησαν σε σημαντικές επενδύσεις. Ως συνέπεια, ο αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές. (Τερζάκης, 2002).

Η μορφή αυτή τουρισμού συνδυάζεται με αθλητικά γεγονότα και την επίσκεψη με αφορμή την τέλεσή τους (Ολυμπιακοί αγώνες, αγώνες ράλι, Παγκόσμιο Πρωτάθλημα ποδοσφαίρου κ.α.) ή με τη συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες (καγιάκ, ράφτινγκ, τρέκινγκ, παραπέντε, ορειβασία κτλ.) οι οποίες μπορεί να ορισθούν και σαν τουρισμός περιπέτεια.

Σήμερα ο αθλητισμός και ο τουρισμός αποτελούν δύο μεγάλους κοινωνικούς θεσμούς, που έχουν σε πολλές περιπτώσεις άλεσες αλληλεπιδράσεις. Οι δύο αυτοί θεσμοί γιγαντώθηκαν ειδικότερα μετά το 1960 και αποτελούν σήμερα δύο κερδοφόρες βιομηχανίες που αποφέρουν τεράστια κέρδη. Ο συνδυασμός που προκύπτει από τις

τουριστικές και τις αθλητικές δραστηριότητες και η ταύτιση του χρόνου των διακοπών με το χρόνο της πραγματοποίησης των μμεγάλων αθλητικών γεγονότων αποτέλεσαν τη γενεσιουργό αιτία του αθλητικού τουρισμού (Τερζάκης 2002).

Ως συνέπεια, ο αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, μμεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές.

4. Περιγητικός τουρισμός

Δράσεις ανάδειξης και διατήρησης τοπίου σε δασικά συμπλέγματα μεγάλης οικολογικής σημασίας. Η δημιουργία παρατηρητήριων και απομακρυσμένων καταφύγιων, η ανάπτυξη, ανάδειξη και κατάλληλη σήμανση δικτύου μονοπατιών που να συνδέει μεταξύ τους περιοχές πλούσιου φυσικού κάλλους αποτελούν κύριες παρεμβάσεις για την αξιοποίηση αυτών των περιοχών. Η προστασία των οικολογικών συμπλεγμάτων μέσω του δικτύου NATURA 2000, θα έχουν ως στόχο την ανάδειξη των ευαίσθητων περιοχών και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Δημιουργία περιγητικών χαρτών όπου θα αναγράφονται τα μονοπάτια οι διαδρομές, καθώς επίσης και οι περιοχές με φυσικές ομορφιές.

5. Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός, είναι κάθε τουριστική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στον θαλάσσιο χώρο (θάλασσα και ακτές) μιας χώρας (Ηγουμενάκης, 1999). Είναι δηλαδή όλο το φάσμα των τουριστικών δραστηριοτήτων, ψυχαγωγικές, αθλητικές ή θαλάσσιες περιηγήσεις με σκάφη αναψυχής ή κρουαζιέρες (Λύτρας, 1989, Dwyer & Forsyth, 1998, Scantlebury, 2007).

Επιπλέον, στον θαλάσσιο τουρισμό συγκαταλέγονται και ναυταθλητικές δραστηριότητες όπως κολύμβηση, αναψυχή στην παραλία, καταδύσεις, ιστιοπλοΐα - yachting με σκάφη αναψυχής - yachts - θαλαμηγούς ή τουριστικά σκάφη (Καλοκάρδου, 1991, σσ. 193-199).

6. Οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός

Ο Οικοτουρισμός είναι ο φυσικός τουρισμός λίγων επιπτώσεων που συμβάλλει στη διατήρηση των βιοτόπων και των ειδών της χλωρίδας και της πανίδας είτε άμεσα μέσα από την συμβολή στη διατήρηση του περιβάλλοντος είτε έμμεσα μέσα από την

εξασφάλιση εσόδων στην τοπική κοινότητα αρκετών για τους κατοίκους της, προστατεύοντας έτσι τη φυσική τους κληρονομιά ως πηγή εσόδων. Τουρισμός δηλαδή που συνδυάζει την τοπική οικονομική ανάπτυξη, διαφύλαξη της ποιότητας του περιβάλλοντος και την ανάδειξη των φυσικών πλεονεκτημάτων και της ιστορίας μιας περιοχής.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του Οικοτουρισμού είναι (Σφακιανάκης, 2000, σ.186) :

1) Ο τουριστικός προορισμός που είναι πάντοτε η φύση με όλο τα οικοσυστήματα και την άγρια ζωή που διαθέτει. Αυτό το φυσικό περιβάλλον πρέπει να είναι αυθεντικό, χωρίς καμία ανθρώπινη δραστηριότητα να έχει αλλοιώσει την μορφή της.

2) Το ενδιαφέρον για το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού. Σκοπός του οικοτουρισμού είναι να γνωρίσει ο επισκέπτης την φύση και να την απολαύσει. Αυτό όμως πρέπει να γίνει κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μην καταστραφεί τίποτε απολύτως. Αντιθέτως θα πρέπει να διαφυλαχτεί σε τέτοια κατάσταση ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τις παρούσες και τις μελλοντικές γενεές με τον ίδιο ακριβώς τρόπο.

3) Το ενδιαφέρον για τον τοπικό πληθυσμό: ο οικοτουρισμός πρέπει να έχει τοπικό προσανατολισμό. Πρέπει να βασίζεται στην τοπική υποδομή, να δίνει τα κέρδη της στους ντόπιους για να αυξηθεί το εισόδημά τους ώστε και αυτοί με την σειρά τους να το χρησιμοποιήσουν προς όφελος της κοινωνίας και του τοπικού περιβάλλοντος.

4) Η αειφορία, η ηπιότητα και το μικρό μέγεθος: ο οικοτουρισμός είναι αειφορικός, ήπιος, μαλακός και αντιμαζικός. Χρησιμοποιεί την υπάρχουσα υποδομή και κάνει το παν για να διατηρηθεί η αρμονία της φύσης.

5) Η γνωριμία με τη φύση, η απόκτηση γνώσεων για την φύση και η απαίτηση εμπειριών: οι άνθρωποι που λατρεύουν τον οικοτουρισμό θέλουν να μάθουν την φύση, να γνωρίσουν τους νόμους της και να αποκτήσουν εμπειρίες όσο χρονικό διάστημα θα είναι μακριά από την καθημερινότητα της πόλης (Σφακιανάκης, 2000, σσ. 180-181).

Οικοτουριστικά προϊόντα ονομάζονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες που πηγάζουν από το φυσικό περιβάλλον ή δημιουργούνται από τον ντόπιο πληθυσμό.

Αντιπροσωπευτικά οικοτουριστικά προϊόντα (Σφακιανάκης, 2000, σσ.186-187):

- Η επαφή και η γνωριμία με την χλωρίδα και πανίδα του τόπου.
- Η ηρεμία και η ησυχία που προσφέρει το φυσικό περιβάλλον.

- Η εξερεύνηση και η γνωριμία τοπίων φυσικού κάλλους (πχ βουνά, λίμνες, δάση, φαράγγια, δρυμούς, σπήλαια, υδροβιότοποι κλπ.).
- Η δυνατότητα σωματικής άσκησης ή παρατήρηση αθλοπαιδιών (περιπατητικός τουρισμός, ποδηλασία κλπ.).

Τέλος πρέπει να σημειώσουμε ότι καμία δυσμενή επίδραση δεν είχε ο οικοτουρισμός στο περιβάλλον. Αντιθέτως έχει σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και την ευαισθητοποίηση ακόμα περισσότερων ανθρώπων σε θέματα που αφορούν την φύση. Παρόλο που σε κάποιες φυσικές περιοχές λόγω του υπερβολικού αριθμού προσέλευσης επισκεπτών παρατηρήθηκε αλλοίωση έως και καταστροφή της φύσης εξαιτίας της παραβίασης κανόνων προστασίας και ελέγχου της φύσης (Σφακιανάκης, 2000: 189). Τα θετικά αποτελέσματα της ανάπτυξης του οικοτουρισμού για τις τοπικές κοινωνίες έχουν αναγνωριστεί σε ποικίλες διεθνείς έρευνες και μελέτες

7. Πολιτιστικός τουρισμός

Ως πολιτιστικός τουρισμός ορίζεται ο τουρισμός στον οποίο η συμμετοχή σε πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες ή εμπειρίες που αναφέρονται στην πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν σημαντικό παράγοντα του ταξιδιού. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) θεωρεί ως πολιτιστικό τον τουρισμό στον οποίο το ταξίδι γίνεται με κίνητρο βασικά πολιτιστικό, περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο επισκέπτης, στα πλαίσια του πολιτιστικού τουρισμού, αναζητεί να κατανοήσει και να εκτιμήσει το βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο, περιλαμβάνοντας:

- την ιστορία του
- τον τοπικό πληθυσμό και τον τρόπο ζωής του
- την πολιτιστική του εξέλιξη
- τις τέχνες και την αρχιτεκτονική
- το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή
- την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική δομή
- τη μορφολογία της περιοχής
- τα ήθη και τα έθιμα.

8. Ορεινός-Ορειβατικός τουρισμός

Στον ορεινό τουρισμό υπάγεται ο τουρισμός ορεινών αθλημάτων (απλή ορειβασία, τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις), ο τουρισμός της ορεινής ποδηλασίας και ο τουρισμός ορεινών κατασκηνώσεων. Ο ορειβατικός τουρισμός είναι υπάλληλη έννοια του ορεινού τουρισμού και περιλαμβάνει μόνο την ορειβασία και τις αναρριχήσεις.

Σε αυτήν την εναλλακτική μορφή τουρισμού οι επισκέπτες ταξιδεύουν σε ένα βουνό ή σε κάποια ορεινή περιοχή με σκοπό να απολαύσουν την φύση σε ένα καθαρό περιβάλλον γεμάτο οξυγόνο και να γνωρίσουν παράλληλα τον αγροτικό τουρισμό (Λαγός, 2005, σ.80, Beedie & Hudson, 2003). Είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολύπλευρης δραστηριότητας στον ορεινό χώρο η οποία (mountain-oiti, 2009) :

- Φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με την φύση και τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες θα μπορέσει να λάβει μέρος, να ασχοληθεί με τον αθλητισμό, να διασκεδάσει και να νιώσει την χαρά της περιήγησης και της γνώσης. Επίσης μπορεί να γνωρίσει τα βουνά και τις φυσικές ομορφιές στις ορεινές αυτές αγροτικές περιοχές, να μάθει και ο ίδιος ποιες είναι και πώς γίνονται οι διάφορες αγροτικές εργασίες, να γευτεί τα τοπικά προϊόντα, να δοκιμάσει την παραδοσιακή κουζίνα, να δει ποια είναι η καθημερινή ζωή των κατοίκων και να ενημερωθεί για τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου.
- Δραστηριοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του συγκεκριμένου τόπου βοηθώντας έτσι στην βιώσιμη περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των ορεινών αυτών περιοχών. Δίνει την ευκαιρία να τονωθεί η τοπική αγορά με την παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Παράλληλα όμως συντελεί στην δημιουργία θέσεων εργασίας με αποτέλεσμα στο τέλος, να κρατάει τον τοπικό πληθυσμό στην ύπαιθρο και να ενισχύει το εισόδημα των αγροτικών οικογενειών.

9. Χειμερινός τουρισμός

Ο χειμερινός τουρισμός δεν είναι μορφή τουρισμού υπό την έννοια της ανεξαρτησίας και των ίδιων χαρακτηριστικών. Είναι απλά η ονομασία της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού που έχουν κοινό χαρακτηριστικό ότι αναπτύσσονται κατά τη

διάρκεια του χειμώνα.

10. Τουρισμός περιπέτειας

Τουρισμός περιπέτειας λέγεται ο τουρισμός εκείνος που πραγματοποιείται σε ένα μέρος εξωτικό, δυσπρόσιτο, ασυνήθιστο, απομονωμένο και πολλές φορές είναι επικίνδυνο για αυτόν που την επιλέγει. Παρ' όλα αυτά προσφέρει συγκινήσεις και βοηθάει στο να καταλάβει κανείς καλύτερα την φύση, τον άνθρωπο, αλλά και γενικά τον κόσμο. Με κριτήριο τον βαθμό επικινδυνότητας και το επίπεδο ικανοτήτων που απαιτούνται για την ολοκλήρωση τέτοιων δραστηριοτήτων ο τουρισμός αυτός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες. Στον τουρισμό ήπιας περιπέτειας, όπου εκεί χρειάζεται να έχει κανείς κάποιες ελάχιστες δεξιότητες και εμπειρίες και ο βαθμός κινδύνου είναι μικρός. Και στον τουρισμό ακραίας περιπέτειας ο οποίος απαιτεί καλή φυσική κατάσταση, μεγάλη εμπειρία, γνώσεις για την φύση και τους κινδύνους που κρύβει και καλή σωματική και πνευματική κατάσταση (Λαγός, 2005, σ.81, Weber, 2001, Williams & Soutar, 2009, Buckley, 2007).

Ειδικές Μορφές τουρισμού

1. Κοινωνικός τουρισμός

Είναι η μορφή εκείνη του τουρισμού που προωθείται από επαγγελματικές ενώσεις, οργανισμούς, συνεταιρισμούς και εργατικά σωματεία, έτσι ώστε ακόμα και τα άτομα που ανήκουν στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα και βρίσκονται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση να μπορέσουν να πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι. Αυτή η μορφή τουρισμού υπάρχει σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες όπου εκεί είτε γίνεται προσπάθεια να εξοπλιστεί κατά τέτοιο τρόπο το δημόσιο ώστε να μπορέσει να κατασκευάσει τουριστικές εγκαταστάσεις είτε άμεσα δίνεται η οποιαδήποτε οικονομική βοήθεια στα άτομα αυτά με διάφορα είδη επιδοτήσεων όπως πχ δελτία διακοπών (Λαγός, 2005, σσ.70-71, Minnaert, Maitland & Miller, 2009). Δικαιούχοι αυτής της κατηγορίας τουρισμού υπό κάποιες πάντα προϋποθέσεις είναι κυρίως συνταξιούχοι, άγαμες μητέρες ή μονογονεϊκές οικογένειες, άνεργοι, πολύτεκνοι, πολιτικοί πρόσφυγες, εργαζόμενοι σε οικοδομικές εργασίες, άτομα με αναπηρία κλπ. (delicieuses.formution, 2009, McCabe, 2009).

Η αφορμή να δημιουργηθεί μια τέτοια κατηγορία τουρισμού είναι το γεγονός ότι ο σύγχρονος άνθρωπος ανεξάρτητα από το κοινωνικό στρώμα στο οποίο ανήκει ζει στα αστικά κέντρα και μόνο μέσα από διεξόδους όπως είναι ο τουρισμός μπορεί να ξεφύγει από την πιεστική καθημερινότητα και να νιώσει καλύτερα ψυχικά και σωματικά (Σφακιανάκης, 2000, σ.225). Τέλος, τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού τουρισμού είναι τα εξής: η διάρκεια των διακοπών η οποία ανέρχεται στις 5-7 ημέρες, γεγονός που δεν διευκολύνει την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών που έχουν οι δικαιούχοι. Έπειτα αυτές συνήθως πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια της ενδιάμεσης ή νεκρής τουριστικής περιόδου δηλαδή από τέλη Αυγούστου μέχρι τέλη Δεκεμβρίου και οι τουριστικοί προορισμοί που επιλέγονται βρίσκονται σε όλους τους νομούς της χώρας εκτός των θεωρούμενων τουριστικά κεκορεσμένων περιοχών (Σφακιανάκης, 2000, σ.231).

2. Τουρισμός υγείας και ευεξίας

Ως Τουρισμός Υγείας, ορίζεται η συμμετοχή τουριστών σε προγράμματα ιδιωτικής ιατρικής φροντίδας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία και την υγιεινή, σε συμφέρουσες τιμές και σε συνεργασία με την τουριστική βιομηχανία (Goodrich & Goodrich, 1987).

Ο Τουρισμός Υγείας ελκύει τον άνθρωπο που θέλει να βελτιώσει τη φυσική του κατάσταση, και αφορά στην πρόληψη, τη διατήρηση, τη θεραπεία, την ανάρρωση και την αποκατάσταση της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους ή με φυσικές μεθόδους, προγράμματα που σχετίζονται και επηρεάζουν την υγεία όπως προγράμματα υγιεινής διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης, κλπ., συνδυάζοντας παράλληλα την ξεκούραση, τη χαλάρωση και τη διασκέδαση . Η βασική ιδέα είναι η σωματική, πνευματική, ψυχική και συναισθηματική αναζωογόνηση του ατόμου μακριά από την καθημερινή ρουτίνα σε ένα όμορφο χαλαρωτικό περιβάλλον (Lee, 2010).

Πρόκειται για μια μορφή τουρισμού που μπορεί να αναπτύσσεται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και σχετίζεται με το πολυτιμότερο αγαθό, την υγεία. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα σε άτομα με ειδικές ανάγκες και ασθενείς με χρόνιες παθήσεις, όπως νεφροπαθείς, καρδιοπαθείς, καρκινοπαθείς κ.ά., να ταξιδεύουν απρόσκοπτα σε τουριστικούς προορισμούς που επιθυμούν (Reed, 2008).

Ο Τουρισμός Υγείας περιλαμβάνει τις ακόλουθες μορφές τουρισμού (Σφακιανάκης, 2000, σσ.69-70):

- Θεραπευτικός Τουρισμός. Περιλαμβάνει προγράμματα θεραπείας με σύγχρονες μεθόδους της ιατρικής και με φυσικές μεθόδους θεραπείας της εναλλακτικής ιατρικής.
- Θερμαλισμός. Περιλαμβάνει την ενεργειακή αξιοποίηση των θερμομεταλλικών νερών και τη γενικότερη χρήση της γεωθερμικής ενέργειας και τη χρήση των μεταλλικών νερών. Επίσης, περιλαμβάνει ταξίδια σε τουριστικούς προορισμούς με ιαματικές πηγές.
- Τουρισμός Φυσικοθεραπείας. Περιλαμβάνει διάφορες μεθόδους θεραπείας όπως, υδροθεραπεία, κινησιοθεραπεία, θαλασσοθεραπεία, κλπ.
- Τουρισμός Υγιεινής Διαβίωσης. Είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες ακολουθούν ένα πρόγραμμα υγιεινής και φυσικής ζωής, το οποίο περιλαμβάνει υγιεινή διατροφή, ενεργητική άθληση, δίαιτα, ωράριο παράλληλο με τους φυσικούς βιορυθμούς καθώς και προγράμματα ψυχικής ισορροπίας και καταστολής του άγχους.
- Τουρισμός Ομορφιάς. Περιλαμβάνει προγράμματα ομορφιάς όπως αισθητική, κομμωτική, αδυνατίσματος, σύσφιξης μυών, περιποίησης προσώπου, ενδυματολογίας και πλαστικής χειρουργικής (σε σύγχρονα τουριστικά Κέντρα Υγείας).

3. Εκπαιδευτικός τουρισμός

Ονομάζεται ο τουρισμός εκείνος που προτιμάται κυρίως από νέους που επιθυμούν να εκπαιδευτούν και να μορφωθούν και οι οποίοι επιλέγουν συνήθως μέρη που έχουν πλούσιο πολιτισμό ή μεγάλη παράδοση σε κάποια επιστήμη (Λαγός, 2005, σ.72). Ο εκπαιδευτικός τουρισμός σχετίζεται με τα κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, τα περίπτερα ενημέρωσης των εθνικών πάρκων, τις εκδρομές που γίνονται για γνωριμία των μαθητών με την φύση, τα ιστορικά μνημεία και το ανθρωπογενές περιβάλλον. Για τον εκπαιδευτικό τουρισμό δεν απαιτείται δημιουργία ειδικής υποδομής. Μπορεί να λειτουργήσει θετικά ώστε να επιμηκυνθεί η τουριστική σεζόν σε περιοχές που διαθέτουν φυσική ομορφιά και πλούσιο πολιτισμό, αλλά παράλληλα μπορεί να λειτουργήσει και σαν μέσο συμπλήρωσης του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού (tzoumerka-murgia, 2009, Cooper & Latham, 1988).

4. Θρησκευτικός τουρισμός

Είναι ο τουρισμός εκείνος όπου τουρίστες μετακινούνται από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους συνήθως σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους (πχ Χριστούγεννα, Πάσχα, κλπ.) και πηγαίνουν σε ένα τόπο που θεωρείται πιο ιερός ώστε να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα είτε γιατί το είχαν σαν τάμα, είτε από ευγνωμοσύνη

κλπ. Υπάρχουν πολλά και διάφορα θρησκευτικά μνημεία, όπως εκκλησίες, μοναστήρια, σκήτες, τοιχογραφίες, σπάνιες εικόνες, ξωκλήσια, επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί κλπ. και αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες είτε της ίδιας είτε διαφορετικής θρησκείας. (Λαγός, 2005 σ.72, Nolan & Nolan, 1992, Rinschede, 1992, Leppäkarä, 2008).

5. Συνεδριακός τουρισμός

Ονομάζεται ο τουρισμός που περιλαμβάνει διάφορες οργανωμένες εκδηλώσεις πχ συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετεχόντων και οι μετέχοντες μπορούν να αναπτύξουν τουριστική δραστηριότητα. Αυτά τα συνέδρια μπορεί να γίνονται είτε σε εθνικό είτε σε διεθνές είτε σε τοπικό επίπεδο. Είναι μια προσοδοφόρα μορφή τουρισμού μιας και άτομα τα οποία παίρνουν μέρος σε αυτά καθ' όλη την διάρκεια της διαμονής τους (από δύο έως τέσσερις μέρες) λόγω του ότι ανήκουν σε υψηλά κοινωνικά στρώματα έχουν την δυνατότητα να ξοδέψουν χρήματα και να τα αφήσουν στον τόπο που επισκέφτηκαν (Λαγός, 2005, σ.73, Var, Cesario & Mauser, 1985).

6. Εκθεσιακός τουρισμός

Ονομάζεται ο τουρισμός που δημιουργείται γύρω από κάθε είδους εκθέσεις οι οποίες συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα. Για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί ένας εκθεσιακός τουρισμός πρέπει να υπάρχει η κατάλληλη υποδομή, αλλά και ο κατάλληλος εξοπλισμένος χώρος, καθώς επίσης και βοηθητικοί χώροι όπως εστιατόρια, καφετέριες, ιατρεία, κλπ. (Λαγός, 2005, σ.73). Επιπρόσθετα, έκθεση λέγεται η πράξη με την οποία εκτίθεται ένα προϊόν ή ένα έργο τέχνης ή διάφορες υπηρεσίες σε δημόσιο χώρο για κοινή θέα, επίδειξη ή διαφήμιση έτσι ώστε οι επισκέπτες να το αγοράσουν, να το γνωρίσουν ή να το θαυμάσουν (Σφακιανάκης, 2000, σ.141).

7. Τουρισμός κινήτρων

Ονομάζεται ο τουρισμός εκείνος ο οποίος προέκυψε από το σκεπτικό των διαφόρων επιχειρήσεων να δίνουν κίνητρα τους υπαλλήλους τους για να γίνουν πιο αποδοτικοί στην δουλειά τους και να κερδίζουν με αυτόν τον τρόπο τουριστικά πακέτα. Είναι δηλαδή μια μέθοδος παρακίνησης για τους εργαζομένους η οποία από την πρώτη εφαρμογή της μέχρι τώρα αποδείχτηκε αποτελεσματική. Έτσι λοιπόν οι εργαζόμενοι

που ταξιδεύουν έχουν την δυνατότητα και να ξεκουραστούν, ψυχαγωγηθούν, να μορφωθούν και παράλληλα να πάρουν μέρους σε σεμινάρια ή συνέδρια για να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους πάνω στο αντικείμενο της εργασίας τους (Λαγός, 2005, σ.74).

8. Θεματικός τουρισμός

Πρόκειται για οργανωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων και υποδομών (θεματικά πάρκα και μουσεία) που έχουν ένα κοινό θέμα. Για να κατασκευαστούν επιβάλλεται να δαπανηθούν μεγάλα χρηματικά ποσά και υπάρχουν ποικίλα θεματικά πάρκα κυρίως στο εξωτερικό, όπως πχ θεματικά πάρκα για παιδιά, θεματικά πάρκα που έχουν σχέση με την τεχνολογία ή την πολιτιστική παράδοση μιας περιοχής, κλπ. Οι κύριες κατηγορίες θεματικών πάρκων είναι οι εξής: πάρκα διασκέδασης, ιστορικά πάρκα και πάρκα για σαφάρι (Λαγός, 2005, σσ.74-75, McClung, 1991, Braun & Soskin, 1999).

9. Αστικός τουρισμός

Σε κάθε πόλη υπάρχουν κάποιοι πόροι οι οποίοι είναι διαθέσιμοι και στον ντόπιο πληθυσμό και στον επισκέπτη. Αυτοί οι πόροι είναι πχ τα μνημεία, τα αξιοθέατα, τα μουσεία, οι πινακοθήκες, τα εμπορικά κέντρα, τα μπαρ, τα θέατρα, τα καζίνο, οι συναυλίες, τα φεστιβάλ, οι πινακοθήκες, κλπ. και αποτελούν πόλο έλξης πολλών επισκεπτών έστω για λίγες μέρες στα αστικά κέντρα έτσι ώστε να αναπτύξουν ένα σύνολο ποικίλων δραστηριοτήτων. Αυτή η μορφή τουρισμού παρουσιάζεται κυρίως στις πρωτεύουσες των διαφόρων χωρών, πχ Αθήνα, Ρώμη, Λονδίνο κλπ. (Λαγός, 2005, σ.75, Vandermeij, 1984) Όλες αυτές οι πόλεις έχουν την κατάλληλη υποδομή, αλλά και όλα εκείνα τα ιστορικά, φυσικά, πολιτιστικά στοιχεία που θα οδηγήσουν τον επισκέπτη στην κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών κατά τρόπο οργανωμένο και συστηματικό (dspace.lib.uom, 2010, Ashworth & Page, 2011, Bramwell, 1998).

10. Τουρισμός Καζίνου

Η λέξη καζίνο, από το ιταλικό Casino, σημαίνει έπαυλη, λέσχη δηλαδή το οίκημα που χρησιμοποιείται για κοινωνικές συγκεντρώσεις και διασκεδάσεις, λέσχη ιδίως για τυχερά παιχνίδια, λέσχη χαρτοπαικτική. Με το όνομα καζίνο χαρακτηρίστηκαν λέσχες που ιδρύθηκαν συνήθως σε λουτροπόλεις, θέρετρα και άλλους πόλους έλξης επισκεπτών. Περιλάμβαναν συνήθως αίθουσες για μουσικές και χορευτικές εκδηλώσεις, εστιατόρια, μπαρ, αναψυκτήρια, κλπ. Ο κυριότερος προορισμός τους

όμως ήταν τα τυχερά παιχνίδια με κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Τα τυχερά παιχνίδια ήταν γνωστά από την αρχαιότητα. Τα λεγόμενα κυβεία ήταν οργανωμένα καταγώγια της αρχαιότητας όπου παίζονταν κύβοι γύρω από ένα κεντρικό τραπέζι. Στην ιστορία αναφέρονται τα κυβεία συνδεδεμένα με αθέμιτα κέρδη, κλοπές και παράνομη προσέλκυση πελατών. Το πιο γνωστό καζίνο, διεθνώς, είναι αυτό του Monte Carlo στο Μονακό.

11. Οινικός τουρισμός

Ως οινικός τουρισμός μπορεί να οριστεί η επίσκεψη σε αμπελώνες, οινοποιεία, γιορτές ή διαγωνισμούς κρασιού και όπου η δοκιμή διαφόρων κρασιών ή η γνωριμία με τα κύρια χαρακτηριστικά της περιοχής αποτελούν τα πρωταρχικά κίνητρα για τους επισκέπτες. Ως ανερχόμενη δραστηριότητα, ο οινικός τουρισμός έχει προσδιοριστεί ως ένας από τους τομείς που αναπτύσσεται έξω από τις παραδοσιακές μητροπολιτικές περιοχές και, ως εκ τούτου, θεωρείται ότι διαδραματίζει έναν ουσιαστικό ρόλο στην περιφερειακή ανάπτυξη, την απασχόληση, την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, τον τουρισμό και τις επενδύσεις. Ο οινικός τουρισμός συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας στις παραδοσιακά αγροτικές και οικονομικά μειονεκτικές περιοχές. Επίσης, προσδίδει ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις οινοπαραγωγικές περιοχές, αποφέροντας κέρδη στις οινοποιητικές επιχειρήσεις. Kennedy (1998), ο οποίος αναφέρει ότι ο οινικός τουρισμός συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας στις παραδοσιακά αγροτικές και οικονομικά μειονεκτικές περιοχές και προσδίδει ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις οινοπαραγωγικές περιοχές, αποφέροντας κέρδη στις οινοποιητικές επιχειρήσεις. Επομένως, τα οφέλη του οινικού τουρισμού μπορούν να γίνουν αισθητά σε όλη την περιοχή και όχι μόνο στα οινοποιεία (O'Neill και Palmer, 2004).

12. Γαστρονομικός Τουρισμός

Όταν μιλάμε για γαστρονομικό τουρισμό αναφερόμαστε ουσιαστικά σε μια υποκατηγορία του πολιτιστικού τουρισμού (η γαστρονομία θεωρείται πολιτιστική έκφραση) στην οποία οι ταξιδιώτες επιδιώκουν να βιώσουν μοναδικές γαστρονομικές εμπειρίες, και αποτελεί μια απ' τις μεγαλύτερες τάσεις στον χώρο του τουρισμού παγκοσμίως. Ο γαστρονομικός τουρισμός – υποκατηγορία του οποίου αποτελεί και ο οινικός τουρισμός – αποτελεί το «κανάλι» μέσα απ' το οποίο θα διοχετεύσουμε τα τοπικά προϊόντα και θα προβάλουμε τον διατροφικό πολιτισμό και την γαστρονομία μας. . Πιο συγκεκριμένα:

- Η προσφορά καλής κουζίνας αποτελεί απόλαυση, εμπειρία, τμήμα της πολιτιστικής ταυτότητας ενός τόπου και συνεπώς, μια σημαντική πηγή ικανοποίησης για κάθε τουρίστα, ανεξάρτητα εάν έχει ή δεν έχει κάποιο ειδικό 12 ενδιαφέρον για τη γαστρονομία.

- Αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των καταναλωτών που επιθυμούν να μάθουν περισσότερα για την τοπική γαστρονομία, χωρίς απαραίτητα αυτό να αποτελεί το κύριο ταξιδιωτικό τους κίνητρο.

- Υπάρχουν τουρίστες που έχουν ως αποκλειστικό ταξιδιωτικό κίνητρο την άσκηση δραστηριοτήτων γαστρονομικού ενδιαφέροντος. Αυτή η μορφή τουρισμού ορίζεται ως γαστροτουρισμός. Οι «γαστροτουρίστες» ταξιδεύουν με σκοπό να ανακαλύψουν νέες γεύσεις και να απολαύσουν τοπική ή/και υψηλού επιπέδου γαστρονομία, εμβαθύνοντας παράλληλα στην ιστορία και τις παραδόσεις του προορισμού. Εξειδικευμένες επιχειρήσεις (θεματικοί tour operators, ειδικευμένα ξενοδοχεία κ.λ.π.) καλύπτουν αυτή την αυξανόμενη ζήτηση για γαστρονομικά ταξίδια.

- Ορισμένες μορφές τουρισμού, όπως ο τουρισμός ευεξίας και ο αγροτουρισμός, προάγουν την ενασχόληση με πτυχές της γαστρονομίας π.χ. με την προσφορά διαιτητικής κουζίνας, την προβολή της υγιεινής διατροφής και την καλλιέργεια τοπικών προϊόντων.

Συνεπώς η γαστρονομία υπεισέρχεται με διττό τρόπο στη συζήτηση για τον τουρισμό:

- αναβαθμίζει την ταξιδιωτική εμπειρία για όλους ανεξαιρέτως τους τουρίστες
- ελκύει εύπορους, ειδικού ενδιαφέροντος τουρίστες, τους γαστροτουρίστες

13. Γυμνισμός ή Γυμνιστικός τουρισμός

Ο γυμνισμός ή γυμνιστικός τουρισμός αναφέρεται στην αγγλική τουριστική ορολογία ως naturism tourism ή naturist tourism ή nudism tourism.

Αποτελεί μια κοινωνική ή ακόμα και οικογενειακή δραστηριότητα. Εξ ου και ο όρος κοινωνική γυμνότητα. Η άσκηση της δραστηριότητας αυτής απαιτεί την ύπαρξη υποδομών, ώστε να τηρείται η απαραίτητη διακριτικότητα και από την μεριά των τουριστών, αλλά και από την πλευρά της υπόλοιπης κοινωνίας, χωρίς να περιορίζεται

όμως ο χαρακτήρας αναψυχής αυτής της μορφής τουρισμού. Προϋποθέσεις αυτής της διακριτικότητας είναι η αποδοχή και ο σεβασμός και των δύο πλευρών.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μεγαλύτερη αποδοχή του γυμνισμού, με αποτέλεσμα να ασκείται μερικώς και σε παραλίες, οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται ως αυστηρά γυμνιστικές. Υπάρχουν όμως, όπως φαίνεται και στον χάρτη, περιοχές στην Ελλάδα, οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως γυμνιστικές, όπου ο γυμνισμός ασκείται πλήρως, όχι όμως πάντα ανενόχλητα. Οι τουριστικές υποδομές για τον γυμνισμό δεν διαφέρουν από τις κλασικές. Άλλωστε, παρά τον ειδικό χαρακτήρα της, αυτή η μορφή τουρισμού παραμένει τουρισμός αναψυχής.

Οι πιο γνωστοί παγκοσμίως γυμνιστικοί σύλλογοι είναι δύο, στην Ευρώπη ο INF-FNI (International Naturist Federation) και στην Αμερική ο AANR (American Association for Nude Recreation). Αυτοί οι σύλλογοι έχουν θέσει κάποιους κανόνες και όποιοι συμφωνούν με αυτούς μπορούν να γίνουν μέλη και συνδρομητές σε κάποια γυμνιστικά περιοδικά, διαφημιστικά, να συμμετέχουν σε διάφορες εκδηλώσεις, συνέδρια, κ.λ.π.

Το γνωστό μουσείο Leopold της Βιέννης, στα πλαίσια της έκθεσης “Γυμνοί άνδρες – Από το 1800 έως σήμερα”, προσκάλεσε τους γυμνιστές, να επισκεφθούν στις 18 Φεβρουαρίου 2013 την έκθεση αυτή γυμνοί. Στη σχετική ιστοσελίδα του μουσείου αναφέρεται ότι το ανθρώπινο γυμνό αποτέλεσε πάντα έμπνευση για την Τέχνη, από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα. Η πρόσκληση αυτή του μουσείου προς τους γυμνιστές δείχνει το εύρος των εκδηλώσεων που μπορεί να καλύψει αυτή η ειδική μορφή τουρισμού. (www.trip-travel.gr)²

² <http://www.trip-travel.gr/gimnismos-o-enallaktikos-tourismos-gia-diakritous-touristes/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ρόδος αποτελεί το μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων και το τέταρτο στην Ελλάδα, μετά την Κρήτη, την Εύβοια και τη Λέσβο. Εκτός από τις αξιομνημόνευτες φυσικές ομορφιές του, βρίσκεται σε μια προνομιακή γεωγραφική θέση, στη νοτιοανατολική πλευρά του Αιγαίου και απέναντι από τις μικρασιατικές ακτές, που συνετέλεσε στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του νησιού σε κάθε ιστορική περίοδο.

Για το όνομα Ρόδος υπάρχουν πολλές εκδοχές, από την αρχαιότητα όμως επικράτησε ο συσχετισμός με το ομώνυμο ιερό λουλούδι του Ήλιου.

Η Ρόδος είναι ένα από τα πιο κοσμοπολίτικα νησιά της χώρας μας, με τουρίστες που καταφθάνουν καθ' όλη τη διάρκεια της άνοιξης και του καλοκαιριού, από όλα τα μέρη του κόσμου. Το νησί ασκεί στον επισκέπτη τη γοητεία που ασκούν πάντα τα μέρη που συνδυάζουν μακραίωνη και λαμπρή ιστορία με εντυπωσιακές φυσικές ομορφιές.

Έχοντας έκταση 1.398 τετρ. χλμ., η Ρόδος αποτελεί το μεγαλύτερο νησί ενός συμπλέγματος από δώδεκα νησιά, που αποτελούν το νομό Δωδεκανήσου και ανήκει στην Περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου. Πρωτεύουσα του νομού είναι η πόλη της Ρόδου και αποτελεί το γεωγραφικό, πολιτιστικό και οικονομικό κέντρο του νησιωτικού συμπλέγματος των Δωδεκανήσων.

Το μεγάλο μέγεθος του νησιού, καθώς και η μορφολογία του εδάφους, μαζί με τις φυσικές πλουτοπαραγωγικές πηγές, συνέτειναν στο να καταστεί τόπος πλούσιας πολιτισμικής ανάπτυξης διαχρονικά, έως και τα νεότερα χρόνια. Η μακραίωνη και πολυτάραχη ιστορία της, οι φυσικές ομορφιές, το ήπιο περιβάλλον, τα καταγάλανα νερά και η άρτια τουριστική υποδομή και υπηρεσίες προσελκύει μεγάλο αριθμό επισκεπτών, κυρίως αλλοδαπών, κάθε χρόνο.

2.1 Ο τουρισμός στο νησί

Η τουριστική υποδομή είναι υποδειγματική για τα Ελληνικά δεδομένα, ενώ το επίπεδο των υπηρεσιών παραμένει αρκετά υψηλό. Οι περιοχές υψηλού φυσικού

κάλλους, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι απέραντες παραλίες με τα καταγάλανα νερά τους, το ποικιλόμορφο, πλούσιο φυσικό περιβάλλον, οι σπάνιοι βιότοποι αποτελούν βασικούς πόρους για την τουριστική ανάπτυξη του τόπου, που προσελκύουν κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό επισκεπτών στο νησί.

Η αξιοποίηση σε μεγάλο βαθμό αυτών των πόρων έδωσε το έναυσμα για την ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και την ανάδειξή της σε ένα από τα πλέον δημοφιλέστερα τουριστικά θέρετρα της χώρας. Ο μαζικός τουρισμός αποτελεί κυρίαρχη δραστηριότητα στην περιοχή, ωστόσο το νησί έχει τους πόρους και τις δυνατότητες για την ανάπτυξη και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Στο νησί της Ρόδου βρίσκει κανείς περιοχές που έχουν πετύχει ένα σχετικά υψηλό βαθμό οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και κάποιες που βρίσκονται ακόμα σε επίπεδα χαμηλών έως υποτονικών ρυθμών. Ακόμα και οι περιοχές που εμφανίζονται οικονομικά δυναμικές, δεν παύουν να έχουν προβλήματα και μάλιστα εύθραυστης ισορροπίας, για το λόγο ότι η ανάπτυξή τους έχει στηριχθεί σε έναν κυρίως τομέα, τον τουρισμό, ο οποίος αποτελεί και το κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα του νησιού για την οικονομική του ανάπτυξη, που όμως είναι ευάλωτος και επηρεάζεται σημαντικά από τις διεθνείς συγκυρίες. Εξ αιτίας αυτού του γεγονότος, ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας διαχρονικά συρρικνώνονται σε αντίθεση με τον τριτογενή, ο οποίος παρουσιάζει αλματώδη ανάπτυξη, καταδεικνύοντας την εξάρτηση της οικονομίας του νησιού αλλά και γενικότερα όλου του νομού από τον τουρισμό.

Το πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης που κυριαρχεί στο νησί είναι αυτό του μαζικού τουρισμού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, ωστόσο, η μαζικοποίηση του τουρισμού έχει και αρνητικές επιπτώσεις, αφού σε πολλούς προορισμούς έχει ήδη υπερβεί τα όρια της φέρουσας ικανότητάς τους. Η συρρίκνωση της τουριστικής περιόδου, σε σημείο που γίνεται πλέον λόγος για εποχικό τουρισμό και η μείωση του ποιοτικού τουρισμού οδηγεί σε πτώση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης, στον περιορισμό της απασχόλησης και στη μείωση της οικονομικής απόδοσης των τουριστικών επιχειρήσεων. Τέλος, η ένταση άσκησης της τουριστικής δραστηριότητας απειλεί με υποβάθμιση πολλούς τοπικούς προορισμούς, λόγω των σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων που έχουν δημιουργηθεί στην περιοχή από την άσκηση της δραστηριότητας αυτής.

Ο πληθυσμός του νησιού έχει σταθερά αυξητικό χαρακτήρα τα τελευταία σαράντα χρόνια. Ο μεγάλος ρυθμός αύξησης, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, δεν δικαιολογείται μόνο από τη φυσική αύξηση του πληθυσμού, αλλά και από την εσωτερική

μετανάστευση. Αυτή η μετακίνηση του πληθυσμού αιτιολογείται από το υψηλό κατά κεφαλήν ακαθάριστο προϊόν του νομού, που είναι υψηλότερο από το μέσο όρο της χώρας και προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες απασχόλησης. Το μεγαλύτερο τμήμα του ποσοστού αυτού απορροφάται σε δραστηριότητες των κλάδων των υπηρεσιών.

Ο στόχος της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη της νήσου Ρόδου, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην διερεύνηση προοπτικών ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουριστικής δραστηριότητας. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζει την ολοκληρωμένη αξιοποίηση των πλούσιων πόρων της περιοχής μελέτης, με έμφαση στην ανάπτυξη εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων, αποσκοπώντας αφενός μεν στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού τομέα και την ισόρροπη ανάπτυξή του αφετέρου δε στη διασύνδεση του τουριστικού τομέα με τους υπόλοιπους τομείς της τοπικής οικονομίας.

2.2 Η πόλη της Ρόδου

Η Ρόδος είναι Νομαρχιακό διοικητικό κέντρο και κέντρο εξυπηρέτησεων του σύνθετου χώρου της ενότητάς της, καθώς και κέντρο διαπεριφερειακών ανταλλαγών (Εμπορίου, Αναψυχής, Τουρισμού και Κοινοφελών Υπηρεσιών και Πολιτιστικών Υποδομών) ανάλογων του διοικητικού της ρόλου και της πληθυσμιακής δυναμικότητάς της. Αποτελεί επίσης κέντρο Εκπαίδευσης, Έρευνας και Τεχνολογίας, συγκοινωνιακό κόμβο και περιφερειακό λιμάνι.

Αναλυτικότερα:

- Δίπολο Κρεμαστής – Ιαλυσού

Αποτελεί το σημαντικότερο αστικό κέντρο της δυτικής Ρόδου, όπου συγκεντρώνονται αρκετές νευραλγικές δραστηριότητες του νησιού. Πέρα από τουριστικό και παραθεριστικό κέντρο με σημαντικές υποδομές, στην περιοχή χωροθετείται το εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας του νησιού, καθώς επίσης και το αεροδρόμιο. Η Ιαλυσός αποτελεί το μεγαλύτερο οικισμό του νησιού, μετά από αυτόν της Ρόδου.

- Καλλιθέα

Η Καλλιθέα αποτελεί σημαντικό πόλο τουρισμού, λόγω του συγκροτήματος ιαματικών πηγών Θέρμες. Τα ιαματικά λουτρά, που κατασκευάστηκαν από την εποχή της Ιταλοκρατίας, δεν βρίσκονται πλέον σε λειτουργία, αλλά τα τελευταία χρόνια τα κτήρια και οι υποδομές έχουν συντηρηθεί.

- Φαληράκι

Το Φαληράκι αποτελεί έναν αμιγώς τουριστικό οικισμό, που δημιουργήθηκε και άκμασε τα τελευταία τριάντα χρόνια. Χαρακτηρίζεται από τα μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα και το μεγάλο αριθμό τουριστικών καταστημάτων εμπορικής χρήσης.

- Αφάντου

Αποτελεί έναν από τους παλαιότερους οικισμούς της Ρόδου. Είναι χτισμένο σε μια φυσική κοιλότητα του εδάφους και με πληθυσμό 6.000 περίπου κατοίκων, κατατάσσεται στους οικισμούς 4ου επιπέδου της νήσου. Οι κάτοικοι της περιοχής ασχολούνται κυρίως με δραστηριότητες που αφορούν στον πρωτογενή τομέα, αφού η περιοχή φημίζεται για τα πορτοκάλια και το λάδι που παράγει.

- Αρχάγγελος

Όπως και με τα Αφάντου, η Αρχάγγελος αποτελεί έναν από τους παλαιότερους οικισμούς της νήσου. Αποτελεί μια σημαντική κωμόπολη, που χαρακτηρίζεται από τα γεωργικά προϊόντα ποιότητας και την έντονη αλιευτική και ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα.

- Ψίνθος – Αρχίπολη – Έμπωνα

Είναι μικροί ορεινοί οικισμοί, με έντονο το παραδοσιακό στοιχείο. Η ενασχόληση των κατοίκων αφορά αποκλειστικά στον πρωτογενή τομέα, ενώ ο οικισμός της Έμπωνας φημίζεται και για το γλυκό κρασί που παράγει.

- Λίνδος

Η Λίνδος έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο, κρατώντας στο ακέραιο το παραδοσιακό της χρώμα. Είναι ένας μικρός οικισμός και σημαντικός αρχαιολογικός χώρος, όπου τους θερινούς μήνες αποτελεί έντονο τουριστικό πόλο.

- Γεννάδι – Λαχανιά

Πρόκειται για παραθαλάσσιους οικισμούς που βρίσκονται στο νότιο ανατολικό άκρο του νησιού. Οι οικισμοί αυτοί έχουν έντονο παραδοσιακό στοιχείο και τοποθετούνται σε μια περιοχή μεγάλου φυσικού κάλλους. Η εγγύτητα του Γενναδίου με τη Λίνδο έχει συμβάλλει στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Αυτό γίνεται άμεσα αντιληπτό από το μεγάλο πλήθος ξενοδοχειακών μονάδων που έχουν δημιουργηθεί.

Η Λαχανιά αποτελεί έναν παραδοσιακό οικισμό με έντονη γεωργική δραστηριότητα.

2.3 Γεωγραφική κατανομή και χωροταξική οργάνωση - Ζώνες τουριστικής ανάπτυξης

Η Ρόδος αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους τουριστικούς προορισμούς της χώρας μας. Αποτελεί ένα χαρισματικό νησί με ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές. Διαθέτει πληθώρα παραλιών, όρμων και κολπίσκων με καταγάλανα καθαρά νερά, τόσο στην Ανατολική πλευρά, που βρέχεται από τη Μεσόγειο θάλασσα, όσο και δυτικά στο Αιγαίο Πέλαγος. Η ελκυστικότητα της Ρόδου δεν εξαντλείται μόνο σε θαλασσινά τοπία, αλλά διαθέτει και ιδιαίτερα πλούσια ενδοχώρα και οι ορεινοί της όγκοι (Αττάβυρος, Προφήτης Ηλίας, κλπ.), τα καταπράσινα δάση της (Πεταλούδες, Προφήτης Ηλίας, Κρητηνία, κ.λπ.), τα ποτάμια της, συνδυασμένα με φαράγγια σπάνιας φυσικής ομορφιάς, προσφέρουν στον επισκέπτη ευχάριστη διαμονή, με εντυπωσιακές εναλλαγές λόγω των φυσικών και πολιτιστικών πόρων που διαθέτει.

Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει αρχαιολογικά ευρήματα, οικισμούς και οχυρώσεις, αρχαία θέατρα και ναούς, θρησκευτικά μνημεία, πύργους, φρούρια, καθώς και να επισκεφθεί αρχαιολογικά και λαογραφικά μουσεία, ενώ συγχρόνως έχει τη δυνατότητα να είναι μάρτυρας της αναβίωσης παραδοσιακών εθίμων.

Στη Ρόδο προσφέρονται περισσότερες από 73.000 κλίνες σε ξενοδοχειακά συγκροτήματα όλων των κατηγοριών και ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και δωμάτια.

Η Ρόδος προσφέρεται για ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, όπως :

- Οικολογικός - Περιβαλλοντικός Τουρισμός
- Αγροτουρισμός
- Θαλάσσιος Τουρισμός
- Συνεδριακός Τουρισμός

που θεωρείται ότι παρουσιάζουν πλεονεκτήματα για το Νησί και μπορούν να προσελκύσουν επενδυτές.

Οι κύριες ζώνες τουριστικής ανάπτυξης του Νησιού είναι η πόλη της Ρόδου, η Ιαλυσός, η Λίνδος λόγω των σπουδαίων αρχαιολογικών χώρων που διαθέτουν, το Φαληράκι, το Γεννάδι, τα Αφάντου και ο Αρχάγγελος για τις φυσικές ομορφιές τους, καθώς επίσης και η Καλλιθέα με τις πασίγνωστες ιαματικές πηγές της.

2.4 Περιβάλλον και πολιτισμός

Η Ρόδος ανήκει στην ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης, σύμφωνα με τη διάκριση των ζωνών (Ντάφης), όπου χρησιμοποιεί τις φυτοκοινωνικές μονάδες του συστήματος Braun - Blanquet και ακολουθεί την ταξινόμηση της βλάστησης της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης. Στη ζώνη αυτή και στην υποζώνη Oleo - Ceratonion, το κλίμα χαρακτηρίζεται από ανοιξιότικες και φθινοπωρινές βροχοπτώσεις, που κυμαίνονται μεταξύ 250-550 χιλιοστά βροχής ετησίως και από μεγάλης διάρκειας (4-6 μήνες) ξηρή περίοδο. Η Ρόδος ανήκει στον κατώτερο, θερμότερο αυξητικό χώρο Oleo Ceratonietum, όπου οι φυσικές φυτοκοινωνίες έχουν από πολύ παλιά υποβαθμιστεί και εφόσον οι περιοχές δεν καλλιεργούνται γεωργικά, καλύπτονται από ενώσεις φρυγάνων (garrigue, tomilaris), στις οποίες κυριαρχούν ακανθώδεις ημίθαμνοι, καθώς και διάφορα χειλανθή.

Στη Ρόδο, έχουν παρατηρηθεί τρεις βασικοί τύποι οικοσυστημάτων: τα δάση, οι θαμνώδεις εκτάσεις και οι υγρότοποι.

Τα δάση της Ρόδου καλύπτουν ένα ποσοστό περίπου 40% της επιφάνειάς της. Τα κύρια είδη που αποτελούν τη δασική βλάστηση είναι κωνοφόρα και ανήκουν στα γένη Pinus - πεύκα και Cupressus - κυπαρίσσια. Το τοπικό δασικό είδος Πεύκης είναι η τραχεία Πεύκη - Pinus brutia, ενώ η χαλέπιος Πεύκη Pinus halepensis έχει εισαχθεί από τους Ιταλούς. Όσον αφορά στα κυπαρίσσια, διακρίνονται δύο τύποι, το άγριο είδος και το καλλιεργημένο (κατακόρυφη μορφή). Χαρακτηριστικά αναφέρεται το εκτεταμένο δάσος «άγριου» κυπαρισσιού στον Έμπωνα (προστατεύεται με βάση την Υ.Α.105497/6459/1986 - ΦΕΚ 565/Β/1986).

Οι θαμνώδεις εκτάσεις καλύπτουν ένα ποσοστό περίπου 35% της επιφάνειάς της και αποτελούνται από δύο βασικούς τύπους οικοσυστημάτων: τις φυτοκοινωνίες των αείφυλλων πλατύφυλλων, όπου η κάλυψη είναι αρκετά πυκνή και της βλάστησης, που συντίθεται από αραιή θαμνώδη βλάστηση φρυγάνων. Βασικό είδος της βλάστησης είναι η γλιστοκουμαριά στη βόρεια πλευρά του νησιού και κατά τόπους σε μείξη με ρείκια και πουρνάρια. Οι υψηλές θαμνώδεις εκτάσεις εκτείνονται στις περισσότερες υγρές περιοχές στο βόρειο τμήμα του νησιού και σε άλλες περιοχές σε μεγαλύτερο υψόμετρο.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη Ρόδο παρουσιάζουν τα φρυγανώδη οικοσυστήματα, όπου τα κυρίαρχα είδη είναι το θυμάρι, ρείκια και τα ακανθώδη είδη, τα οποία κατά κύριο λόγο εμφανίζονται στο όρος Αττάβυρος και στα νότια τμήματα του νησιού.

Το φυσικό περιβάλλον με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στο νησί (τουριστική κίνηση), είναι η Κοιλιάδα των Πεταλούδων, στην περιοχή του Θεολόγου. Ο βιότοπος των πεταλούδων αποτελεί ένα μοναδικό φαινόμενο, όπου αναπαράγεται το έντομο *Panaxia quadrifunctaria* Roda.

Η κοιλάδα των Πεταλούδων βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νησιού 26 χλμ. από την πόλη της Ρόδου και 6 χλμ. από τη δυτική ακτή, καλύπτοντας μία έκταση περίπου 60 εκταρίων. Κατά μήκος του Πελικανά ποταμού αναπτύσσεται το δάσος φυλλοβόλων, που συντίθεται με το κύριο είδος της λικιδάμβραρης – πλατάνια, στύρακες κ.α. Η περιοχή πάνω από το ποτάμι καλύπτεται από δάσος τραχείας Πεύκης - *Pinus brutia*.

Η λικιδάμβραρη είναι είδος που φυτρώνει μόνο στη Ρόδο, δημιουργώντας το βιότοπο αναπαραγωγής του είδους *Panaxia* sp. Η κοιλάδα των πεταλούδων δεν είναι ο μοναδικός βιότοπος αναπαραγωγής στη Ρόδο, υπάρχουν και άλλες περιοχές αναπαραγωγής, χωρίς όμως να αναπτύσσεται ο πληθυσμός τους σε αριθμό όπως στην κοιλάδα. Έχει παρατηρηθεί ότι αναπαράγεται και σε άλλα νησιά του Αιγαίου, όμως οι ανθρώπινες δραστηριότητες (αλλαγή χρήσης γης, αεροψεκασμοί για τα έντομα και το δάκο, υπεράντληση νερού), δημιούργησαν συνθήκες που εξαφάνισαν τους βιοτόπους του είδους, το οποίο είναι πολύ ευαίσθητο σε οποιαδήποτε αλλαγή.

Η περιοχή, σύμφωνα με μελέτη της UNEP (1995), πρέπει να αναδειχτεί σε οικολογική θέση αναπαραγωγής του είδους της πεταλούδας και να υπάρξει η κατάλληλη διαχείριση για την επίτευξη του στόχου αυτού. Η κοιλάδα δέχεται το χρόνο, περίπου 250.000 επισκέπτες κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου. Στην περιοχή ασκείται έρευνα από διάφορους φορείς σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την μελέτη και διατήρηση του βιοτόπου.

Ένας ακόμη μικρός κρυφός παράδεισος της Ρόδου, είναι οι Επτά Πηγές. Οι Επτά Πηγές είναι το καταφύγιο δροσιάς και ξεκούρασης για τους περιηγητές του νησιού της Ρόδου. Στις αγκαλιές των πλατανιών, των πεύκων και συντροφιά με τα κελαρύσματα των πουλιών και των τρεχούμενων νερών. Στις Επτά Πηγές ο επισκέπτης αντιλαμβάνεται ότι το νησί της Ρόδου δικαίως χαρακτηρίζεται από πολλούς ως το 'σμαράγδι της Μεσογείου' και από άλλους ως 'κρυφή γωνιά του παραδείσου'. Γάργαρα νερά, πεύκα και πλατάνια, συνθέτουν ένα αρμονικό σκηνικό που γαληνεύει το μυαλό και το σώμα των επισκεπτών. Η περιοχή πήρε το όνομα της από τις φυσικές πηγές που

βρίσκονται εκεί. Το νερό αναβλύζει από επτά σημεία δημιουργώντας στη συνέχεια ένα ποταμάκι το οποίο μέσω μιας σήραγγας καταλήγει σε μια μικρή λίμνη. Η λίμνη σχηματίζεται με τη βοήθεια ενός φράγματος του οποίου η υπερχειλίση δημιουργεί ένα καταρράκτη. Στα νερά αυτά ζει το σπάνιο είδος ψαριού 'Γκιζάνι' (το οποίο αναπαράγεται μόνο στα ρυάκια της Ρόδου), όπως επίσης, παγώνια, πάπιες, χήνες κ.α.

Αρχαιολογικοί χώροι και παραδοσιακοί οικισμοί

Η Ρόδος έχει ένα ποικιλόμορφο και ιδιαίτερης αξίας πολιτιστικό πλούτο, ο οποίος περιλαμβάνει μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους μείζονος σημασίας, παραδοσιακούς οικισμούς, διάφορα μεμονωμένα μνημεία της αρχαιότητας, του Μεσαίωνα και πρόσφατα (μετά το 1830). Επίσης περιλαμβάνει αρκετές περιοχές με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στη σύζευξη δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος. Μεταξύ των ως άνω πολιτιστικών θησαυρών ξεχωρίζουν για τη σημασία τους η Παλιά Πόλη της Ρόδου, η οποία έχει χαρακτηριστεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς, ο αρχαιολογικός χώρος της Λίνδου (με ένα μέσο ετήσιο αριθμό επισκεπτών της τάξης των 300 - 400 χιλιάδων την τελευταία δεκαετία) και το Μουσείο του Παλατιού του Μεγάλου Μαγίστρου (στην πόλη της Ρόδου). Εκτός από τα ευρέως γνωστά στοιχεία του τοπικού πολιτισμού, υπάρχουν και πολλά άλλα λιγότερο γνωστά, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόντων (αρχαιολογία, τέχνη και αρχιτεκτονική κλασική και μεσαιωνική, προϊστορική αρχαιολογία και τέχνη, ναοδομία βυζαντινή και μεσαιωνική, αρχιτεκτονική 19ου και 20ου αιώνα, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, λαογραφία και μουσική). Η ανάδειξη αυτού του πολιτιστικού πλούτου επιβάλλεται να γίνει, όχι μόνο για προφανή τουριστική σκοπιμότητα, αλλά και για την περαιτέρω ανάπτυξη ενός μοναδικού σε ζωντάνια και διάρκεια, ανά τους αιώνες, τοπικού πολιτισμού.

Αυτή η μοναδικότητα της Ρόδου, ως προς τον πολιτισμό της, υπήρξε ένας καθοριστικός παράγοντας της εν γένει προόδου της. Η ξεχωριστή πολιτιστική ταυτότητα της νήσου δεν αποτυπώνεται μόνο στα στοιχεία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, αλλά και στην καθημερινή ζωή και νοοτροπία των κατοίκων. Αυτό το στοιχείο πρέπει να κατανοηθεί σε βάθος και να καλλιεργηθεί συστηματικά, αποτρέποντας παράλληλα τον κίνδυνο της αλλοτρίωσης της πολιτιστικής ταυτότητας των κατοίκων, υπό την επίδραση του τουρισμού.

Οι αρχαιολογικοί χώροι στη Ρόδο είναι:

- Πόλη της Ρόδου 10358/24-7-195 ΦΕΚ 453/Β'/27-7-65.
 - Ακρόπολη Αρχαίας Ρόδου (Μόντε Σμιθ) Φ.8472/6041/28-8-73 ΦΕΚ 252/δ'/25-9-73,
- Φ.65/ 12071/ 8-1-85, 1120191/8875/0010/16-11-89.
- Περιοχή Κρητικά που γειτνιάζει με την Ακρόπολη Ρόδου.
 - Περιοχή Ροδινιού ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/ΑΙ/Φ22/266/9/4-3-88 (ΦΕΚ 187/Β'/6-4-88) και ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/ΑΙ/Φ22/9607/370/4-3-88.
 - Νεκρόπολη Ακαντίας Β.Δ. 391/11-6-60 ΦΕΚ 86/Α'/17-6-60, Β.Δ. 791/6-10-61 ΦΕΚ 204/Α'/27-10-61, Β.Δ. 613/8-8-62 ΦΕΚ 150/Α'/18-9-62, Β.Δ. 78/22-1-61 ΦΕΚ 20/Α'/14-2-61.
 - Ιαλυσός 27718/15-6-89 και Α/Φ31/25003/2501/10-5-77 ΦΕΚ 447/Β'/14-5-77. Όλη η περιοχή Ιαλυσού είναι ιστορικός τόπος 17307/21-12-65 ΦΕΚ 866/Β'/31-12-65.
 - Φιλέρημος ΥΠΠΕ/ΑΡΧΑΙΟΤ/ΑΙ/Φ22/47481/2386/15-10-79 ΦΕΚ 212/Β'/1-3-80.
- 72
- Ζώνη Αρχαίας Καμείρου ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α/Φ31/21675/1783/16-7-73 ΦΕΚ 948/Β'/16-8-73 και ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/ΑΙ/Φ22/65139/2861Π.Ε./21-12-93 ΦΕΚ 141/Β'/3-3-94.
 - Κιοτάρι Ασκληπείου. Έγγραφο για έλεγχο θεμελίων ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/ΑΙ/Φ22/12041//420/18-3-83.
 - Ερημόκαστρο Καλυθιών. Επίκειται έκδοση απόφαση. Προστατεύεται η περιοχή που περιλαμβάνεται από τον Ψαλιδοπόταμο, την εθνική και την παραλιακή οδό Ρόδου - Λίνδου και το δρόμο προς το Λαδικό.
 - Λίνδος 94262/5220/28-12-59 ΦΕΚ 24/Β'/22-1-60, ΑΙ/Φ22/5932/170/30-1-81 ΦΕΚ 129/Β'/4-3-81 και Νόμος 5351/1932 “περί αρχαιοτήτων”.
 - Η περιοχή Χαράκι σε ακτίνα 500 μέτρα από το μεσαιωνικό φρούριο του Φαρακλού μαζί με την χερσόνησο Οβριακή.

- Η περιοχή Πλημμύρι σε ακτίνα 500 μέτρα από το εκκλησάκι της Ζωοδόχου Πηγής.
 - Κάμειρος Σκάλα, κοντά στα παραθαλάσσια ερείπια της παλαιοχριστιανικής βασιλικής.
 - Κοινότητα Σιάνων Περιοχή Κυμισάλας Νόμος 5351/32 “περί αρχαιοτήτων”.
 - Κοινότητα Λάρδου. Περιοχές Εξοχής και Σταφυλιάς. Εκκρεμεί κήρυξη.
 - Κοινότητα Κατταβιάς. Περιοχή Βρουλιών Νόμος 5351/32 “περί αρχαιοτήτων”.
- Ακτίνα
500 μέτρα από περιφραγμένο αρχαιολογικό χώρο.
- Κοινότητα Θεολόγου. Περιοχή Ιερού Ερεθιμίου Απόλλωνα, σε ακτίνα 200 μέτρα από
το θέατρο. Νόμος 5351/32 “περί αρχαιοτήτων”.

Παραδοσιακοί οικισμοί

Οι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί:

1. Αρνίθας Αρνίθα
2. Ασκληπειού Ασκληπειών
3. Παραδεισίου Βάγιες
4. Θεολόγου Επάνω Καλαμών
5. Κατταβιάς Κατταβιά
6. Κοσκινούς Κοσκινού
7. Ασκληπειού Κιοτάριον
8. Σιάνων Λακκίον
9. Λίνδου Λίνδος
10. Μεσαναγρού Μεσαναγρός
11. Λίνδου Πεύκοι
12. Σαλάκου Προφήτης Ηλίας
13. Κοιν. Προφιλίας Προφίλια
14. Κοιν. Σιάνων Σιάνα
15. Κοιν. Ψίνθου Ψίνθος

Μεμονωμένα μνημεία

Ένας σημαντικό αριθμός από μεμονωμένα μνημεία βρίσκονται στη νήσο της Ρόδου, όπως φαίνονται στο Παράρτημα Ι.

Περιοχές με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες

Μεμονωμένα παραδοσιακά σύνολα και κτίσματα εκτός οικισμών με τις αποφάσεις:

Παράρτημα Ι

- Παλιά Πόλη : Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς
- Μαντράκι : Διοικητικό κέντρο
- Μαράσια : Παραδοσιακές γειτονιές

Αποφάσεις χαρακτηρισμών:

- Ιαματικές πηγές Καλλιθέας: Έργο τέχνης ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1297/25456/14-5-85

σύμφωνα με το νόμο 1469/50.

- Κτίριο φυλακών (παλαιού μεταξουργείου) κοινότητας Κατταβιάς Αγίου Παύλου

Ρόδου: Ιστορικό διατηρητέο μνημείο ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/193/3298/24-1-95.

- Ξενοδοχειακό συγκρότημα Έλαφος και Ελαφίνα
- Προφήτης Ηλίας Ρόδου: Ιστορικό διατηρητέο μνημείο ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1280/27994/20-5-93.
- Βρίσκονται σε διαδικασία γνωμοδότησης για το χαρακτηρισμό τους ως ιστορικά

διατηρητέα μνημεία τα παρακάτω:

- κτίριο των σχολείων (σήμερα στρατώνας)
- κτίριο του Fascio και της αστυνομίας (σήμερα γυμνάσιο)
- κτίριο με τα μαγαζιά, αίθουσα χορού, κινηματογράφου και εστιατορίου
- κατοικία καλογραιών πίσω από την εκκλησία

Ο αγροτικός οικισμός Campo Chiaro στην κοινότητα Ελεούσας

2.5 Το τουριστικό προφίλ της Ρόδου

Το νησί της Ρόδου παρουσιάζει ορισμένα μοναδικά χαρακτηριστικά. Η ευνοϊκή γεωγραφική θέση, σε συνδυασμό με την πλούσια ιστορία, τις σπάνιες περιοχές φυσικού κάλλους, καθώς και τις οργανωμένες υποδομές αναψυχής, καθιστούν τον τόπο ως ένα σημαντικό τουριστικό και πολιτιστικό κόμβο.

Το Φαληράκι αποτελεί έναν αμιγώς τουριστικό οικισμό, που δημιουργήθηκε και άκμασε τα τελευταία τριάντα χρόνια. Χαρακτηρίζεται από τα μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα και το μεγάλο αριθμό τουριστικών καταστημάτων εμπορικής χρήσης των επισκεπτών που κατακλύζουν κάθε καλοκαίρι το νησί, ανήκουν στον οργανωμένο μαζικό τουρισμό, μετατρέποντας την περιοχή σε ένα από τα μεγαλύτερα τουριστικά θέρετρα της χώρας. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια έχει αποκτήσει μια ιδιαίτερη δυναμική, έστω σε περιορισμένο ποσοστό, η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα προβλήματα και οι αδυναμίες που παρουσιάζονται από τη μαζικοποίηση του τουρισμού.

2.5.1 Τουριστικοί Πόροι

Η Ρόδος, το μεγαλύτερο νησί από τα Δωδεκάνησα, αποτελεί ένα από τα πιο κοσμοπολίτικα νησιά της χώρας, με επισκέπτες που καταφθάνουν τη μεγαλύτερη διάρκεια του χρόνου από όλα τα μέρη του κόσμου. Το νησί ασκεί τη γοητεία του στον επισκέπτη, αφού συνδυάζει τη μακραίωνη ιστορία με τις πλούσιες φυσικές ομορφιές. Οι επιλογές που προσφέρονται είναι άφθονες. Από τη βόλτα στους δρόμους της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου στη βραδινή διασκέδαση. Από τις ακτές του νησιού στις καταπράσινες πλαγιές της ενδοχώρας. Από τα πολυσύχναστα τουριστικά παράλια στα ήσυχα παραδοσιακά ορεινά χωριά. Η τουριστική υποδομή είναι αρκετά καλή για τα Ελληνικά δεδομένα και προσφέρει στον επισκέπτη όλες τις ανέσεις και τις επιλογές, ώστε η διαμονή στο νησί να είναι όσο το δυνατό πιο ευχάριστη.

2.5.2 Φυσικοί πόροι – πόλοι τουριστικής έλξης

Παρά την έντονη τουριστική ανάπτυξη και τις πολυάριθμες υποδομές που έχουν κατασκευαστεί, υπάρχουν ακόμη στη Ρόδο περιοχές που έχουν επηρεαστεί ελάχιστα ή και καθόλου από το πρότυπο του μαζικού τουρισμού. Σε αυτές ακριβώς τις περιοχές, τα φυσικά οικοσυστήματα παραμένουν σχεδόν αδιατάρακτα και αποτελούν πόλους τουριστικής έλξης.

Όρος Αττάβυρος και Ακραμύτης, ακρωτήριο Αρμενιστής, παραλία Απολακκιάς .Οι περιοχές αυτές βρίσκονται στο δυτικό μέρος της Ρόδου και έχουν περιληφθεί στο δίκτυο προστατευμένων περιοχών Natura 2000 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Αττάβυρος είναι ένα γυμνό βουνό με υψόμετρο 1.215 μέτρα, το υψηλότερο στο νησί, το οποίο στις χαμηλές πλαγιές του σκεπάζεται από φυσικό δάσος κυπαρισσιών.

Ο Ακραμύτης, δασωμένος με πεύκα και κυπαρίσσια, έχει ύψος 825 μέτρα και βρίσκεται νοτιοδυτικά από τον Αττάβυρο, πάνω από τα χωριά Σιάνα και Μονόλιθος. Το ακρωτήριο Αρμενιστής, δυτικά του Ακραμύτη, είναι ένας βραχώδης λόφος, ύψους 319 μέτρων, που σχηματίζει μια ιδιαίτερη μορφολογία στο δυτικότερο άκρο της Ρόδου.

Τέλος, η παραλία της Απολλακιάς, μήκους περίπου 5,5 χιλιομέτρων, διατηρεί τους φυσικούς της αμμόλοφους σε όλο της το μήκος. Οι αμμόλοφοι αυτοί καλύπτονται από θαλασσόκεδρα και θαμνοκυπάρισσα, αποδίδοντας ένα ιδιαίτερο κάλλος στην περιοχή. Ακόμη, στην περιοχή απαντώνται πολλά σπάνια είδη πουλιών, δύο σπάνια είδη ερπετών και ένα μοναδικό είδος ψαριού του γλυκού νερού, που είναι τοπικό ενδημικό.

Όρος Προφήτης Ηλίας, Επτά Πηγές, χαράδρα Πεταλουδών. Η περιοχή περιλαμβάνεται στο δίκτυο προστατευμένων περιοχών Natura 2000. Το όρος Προφήτης Ηλίας, με υψόμετρο 798 μέτρα, βρίσκεται στο δυτικό μέρος της Ρόδου, βόρεια του όρους Αττάβυρος και σκεπάζεται από δάση με κυπαρίσσια και πεύκα. Είναι φημισμένο για την πληθώρα σπάνιων ενδημικών φυτών και αγριολούλουδων που υπάρχουν στην περιοχή. Επίσης, στην περιοχή απαντάται ένα ζώο της περιοχής που είναι το Ροδίτικο ελάφι ή Πλατώνι, που βρίσκεται σε ακόμη ικανοποιητικούς πληθυσμούς και αποτελεί ένα ιδιαίτερο τουριστικό πόλο έλξης.

Άλλη σημαντική φυσική περιοχή της Ρόδου με ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον, είναι ο λόφος της Φιλερήμου, που βρίσκεται νοτιοδυτικά της πρωτεύουσας. Η Φιλερήμος φημίζεται για τα πολλά είδη ορχεοειδών, που φυτρώνουν μέσα στο καταπράσινο πευκοδάσος.

Ανατολικές ακτές: Το μεγάλο μήκος τους, η μορφολογία τους και η σύστασή τους από άμμο ή λεπτό βότσαλο, καθώς και η ήρεμη θάλασσα, τις καθιστούν περισσότερο

προσιτές στους επισκέπτες του νησιού. Παρά την τουριστική αξιοποίησή τους, ορισμένες από τις ανατολικές ακτές της Ρόδου εξακολουθούν να διατηρούν τη σπάνια χλωρίδα τους. Τέλος στις αμμώδεις ακτές απαντάται η σπάνια θαλάσσια χελώνα της Μεσογείου (*Caretta caretta*).

Πολιτιστικοί πόροι – πόλοι τουριστικής έλξης

Η Ρόδος διαθέτει ένα ποικιλόμορφο και ιδιαίτερης αξίας πολιτιστικό πλούτο, ο οποίος περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα σημαντικών μνημείων όλων των εποχών: προϊστορικά μνημεία, αξιόλογους αρχαιολογικούς χώρους, προϊστορική, κλασική και μεσαιωνική τέχνη, παλαιοχριστιανικές και βυζαντινές εκκλησίες & μοναστήρια, φρούρια της Ιπποτικής περιόδου, χαρακτηριστικές κατασκευές της ιταλικής περιόδου και ζωντανούς παραδοσιακούς οικισμούς με πλούσια λαογραφία, ιδανικούς για την ανάπτυξη αγροτουριστικών δραστηριοτήτων.

Η πόλη της Ρόδου: Η σύγχρονη πόλη της Ρόδου αναπτύσσεται πάνω στα ερείπια της αρχαίας. Αυτή προέκυψε από το συνοικισμό των τριών αρχικών πόλεων την Κάμειρο, την Ιαλυσό και την Λίνδο το 408 π.Χ. Από αρχαιολογικές ανασκαφές που έχουν γίνει έχουν ανακαλύψει μεγάλο μέρος της αρχαίας πόλης, που είχε κτιστεί σύμφωνα με το Ιπποδάμειο σύστημα. Ο περισσότερο γνωστός αρχαιολογικός χώρος της πόλης αποτελεί η ακρόπολη της Ρόδου, όπου έχει κτιστεί στην κορυφή του λόφου του Αγίου Στεφάνου (Μόντε Σμιθ). Στο βόρειο κομμάτι του λόφου διακρίνονται τα ερείπια ναού αφιερωμένου στην Αθηνά και το Δία, ενώ ανατολικότερα υπάρχει ένα σύμπλεγμα από σπηλιές και υπόγεια υδραγωγεία. Στη νότια πλευρά υπάρχει ο εν μέρει αναστηλωμένος ναός του Απόλλωνα, που αποτελεί από τα γνωστότερα αξιοθέατα του νησιού, καθώς και το αρχαίο στάδιο και το θέατρο, που κτίστηκαν στους πρόποδες του λόφου.

Η παλιά πόλη της Ρόδου αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ιστορικά μνημεία, αφού έχει περιληφθεί στα μνημεία της παγκόσμιας κληρονομιάς από την UNESCO. Ο χώρος της παλιάς πόλης έχει έκταση 800 περίπου τετρ. χλμ. και είναι περιχαρακωμένος από τα τείχη και την τάφρο τους. Κτίστηκε από τους Ιωαννίτες Ιππότες κατά τον 14ο και 15ο αιώνα και αναστηλώθηκε από τους Ιταλούς στα χρόνια της κατοχής τους. Στα τείχη της περικλείονται σημαντικά πολιτιστικά μνημεία τόσο

από την αρχαιότητα και το Μεσαίωνα, όσο και από τη σύγχρονη περίοδο. Εκεί βρίσκονται το Παλάτι του Μεγάλου Μάγιστρου, τα καταλύματα των γλωσσών, το Νοσοκομείο των Ιπποτών, οι ναοί του τάγματος (ο Άγιος Ιωάννης και η Παναγιά του Κάστρου), καθώς και άλλες εγκαταστάσεις μεγάλης πολιτιστικής σημασίας. Η οδός Σωκράτους και η οδός των Ιπποτών αποτελούν ένα ιδιαίτερο αξιοθέατο της παλαιάς πόλης και συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση. Η οδός Ιπποτών είναι η μόνη οδός του κάστρου που διατηρήθηκε ανέπαφη στο πέρασμα των αιώνων. Εδώ βρίσκονται μερικά από τα πιο αξιόλογα κτήρια εκείνης της εποχής. Η οδός των Ιπποτών έχει μήκος 200 μέτρα, είναι λιθόστρωτη και καταλαμβάνει τη θέση της Πλατείας Οδού της αρχαίας Ρόδου.

Το Παλάτι του Μεγάλου Μάγιστρου αποτελεί το γνωστότερο αξιοθέατο της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου και πόλο έλξης για χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο. Στέκεται στο βορειοδυτικό (ψηλότερο) σημείο της μεσαιωνικής πόλης. Το ορθογώνιο αυτό κτήριο, που αναπτύσσεται γύρω από μια μεγάλη αυλή (διαστάσεων 50 X 40 μέτρα), άρχισε να κτίζεται στις πρώτες δεκαετίες του 14^ο αιώνα. Το 1856 ουσιαστικά καταστράφηκε μετά από μια μεγάλη πυρκαγιά, ωστόσο οι Ιταλοί ξανάκτισαν το κτήριο, με σκοπό να χρησιμοποιείται ως κατοικία για τους ηγέτες τους. Σήμερα, ο χώρος χρησιμοποιείται ως μουσείο. Τα σημαντικότερα εκθέματα του μουσείου προέρχονται από την Ελληνιστική, Υστερορωμαϊκή και Παλαιοχριστιανική περίοδο. Ωστόσο, το νησί έγινε παγκοσμίως γνωστό αφού στην αρχαιότητα βρίσκονταν εκεί ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου, ο Κολοσσός της Ρόδου. Κατασκευάστηκε από τον Λίνδιο γλύπτη Χάρη το 292 π.Χ. και χρειάστηκε 12 χρόνια για να ολοκληρωθεί. Το επιβλητικό άγαλμα έμεινε στη θέση του μόνο 66 χρόνια, αφού ο πολύ ισχυρός σεισμός του 226 π.Χ. προκάλεσε την κατάρρευσή του. Παρά το ότι θεωρήθηκε εξαρχής αριστούργημα τέχνης και τεχνολογίας, δεν υπάρχουν αξιόπιστες πληροφορίες ούτε για τη μορφή του, ούτε για την ακριβή θέση που βρισκόταν. Υπολογίζεται ότι το συνολικό ύψος του αγάλματος πρέπει να κυμαινόταν μεταξύ 27 και 31 μέτρα. Το σημείο το οποίο

πιθανολογείται ότι στεκόταν είναι η τοποθεσία που κατασκευάστηκε το Παλάτι του Μεγάλου Μάγιστρου. Η σημαντικότητα και αναγνωρισιμότητα του Κολοσσού της Ρόδου βοηθά την προσέλκυση μεγάλου αριθμού επισκεπτών κάθε χρόνο στο νησί.

Το ξενοδοχείο των Ρόδων (σήμερα στεγάζει το καζίνο της Ρόδου), το ξενοδοχείο “Θέρμαι”, η λέσχη των ενόπλων δυνάμεων, η στρατιωτική διοίκηση, το Palazzo Littorio (Δημαρχείο), το θέατρο, το Δικαστικό μέγαρο, το ταχυδρομείο, το Ορφανοτροφείο, το ενυδρείο και η Νομαρχία, αποτελούν κτήρια επιβλητικά, χαρακτηριστικής ομορφιάς και ταυτόχρονα μία πολιτιστική κληρονομιά από τα χρόνια της Ιταλικής κατοχής. Σήμερα τα έργα της Ιταλοκρατίας είναι ενσωματωμένα στην πόλη και στη σύγχρονη ζωή, αποτελώντας σε πολλές περιπτώσεις σημαντικά αξιοθέατα του νησιού.

Ανατολική Ρόδος

Η ανατολική πλευρά του νησιού έχει εξελιχθεί σε ένα παραθεριστικό κέντρο με πολλές μοντέρνες κατασκευές, που έχουν αλλοιώσει την παραδοσιακή εικόνα της περιοχής, ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν αρκετές περιοχές που διατηρούν την παραδοσιακή της φυσιογνωμία. Το χωριό Κοσκινού βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου. Πρόκειται για έναν παραδοσιακό οικισμό, με πολλά παλιά σπίτια που η εγγύτητά του ωστόσο με την πόλη της Ρόδου έχει αρχίσει να αλλοιώνει την εικόνα του. Στην περιοχή υπάρχουν αρκετά αρχαιολογικά ευρήματα, με σημαντικότερο τα αρχαία λατομεία, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για το κτίσιμο της αρχαίας Ρόδου. Η Καλλιθέα απέχει 10 χλμ. από την πόλη της Ρόδου και είναι κτισμένη γύρω από έναν πευκόφυτο όρμο. Παρέχονται πολλές τουριστικές εξυπηρετήσεις, ωστόσο το ενδιαφέρον των επισκεπτών κεντρίζει το συγκρότημα των ιαματικών πηγών. Το συγκρότημα κτίστηκε κατά την περίοδο της Ιταλικής κατοχής πάνω από τις υπάρχουσες φυσικές ιαματικές πηγές. Στόχος του έργου ήταν να συνδέσει μορφολογικά τους διάφορους πολιτισμούς που πέρασαν από τη Ρόδο (ελληνικό, ρωμαϊκό, βυζαντινό, ιπποτικό, αραβικό) σε ένα κράμα που αντιπροσωπεύει τα στοιχεία του μεσοπολέμου. Το έργο εντάσσεται ομαλά στο βραχώδες τοπίο και η υποβλητικότητα του χώρου δεν μπορεί να αφήσει ασυγκίνητο τον επισκέπτη.

Η Λίνδος, αποτελεί έναν από τους ωραιότερους προορισμούς στο νησί. Είναι φημισμένη διεθνώς, αφού στο χώρο της συνυπάρχουν το όμορφο φυσικό τοπίο, με πολλά μνημεία από την αρχαιότητα και το Μεσαίωνα, δίπλα σε ένα παραδοσιακό οικισμό. Η Λίνδος στην αρχαιότητα ήταν μία από τις τρεις μεγάλες κυρίαρχες πόλεις - κράτη του νησιού, σήμερα ο οικισμός έχει περίπου 1.000 μόνιμους κατοίκους, αλλά πλήθη επισκεπτών καταφτάνουν κυρίως το καλοκαίρι, για να επισκεφθούν την

ακρόπολή της. Από τη Λίνδο καταγόταν ένας από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας, ο Κλεόβουλος, που υπήρξε και τύραννος της πόλης.

Στην ανατολική Ρόδο υπάρχουν ακόμα αρκετά πολιτιστικά μνημεία, μικρότερης σημασίας. Τα ερείπια του κάστρου του Φαρακλού στο Χαράκι και το κάστρο του Αρχάγγελου αποτελούν δύο βυζαντινά μνημεία που συγκεντρώνουν αρκετούς επισκέπτες. Στην περιοχή επίσης υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος παλαιοχριστιανικών και βυζαντινών μοναστηριών, που διατηρούνται στις μέρες μας σε καλή κατάσταση.

Τέλος, ιδιαίτερη πολιτιστική σημασία για το νησί έχουν οι παραδοσιακές Ιταλικές αγροικίες, που βρίσκονται στα χωριά Καλαμόνας, Κολύμπια, Ελεούσα και Άγιος Παύλος.

Δυτική Ρόδος

Η δυτική πλευρά του νησιού του νησιού, μπορεί να μην έχει την τουριστική ανάπτυξη που έχει η ανατολική πλευρά, ωστόσο η περιοχή έχει αρκετά και αξιόλογα πολιτιστικά μνημεία, με αρκετούς επισκέπτες κάθε χρόνο. Δίπλα από την πόλη της Ρόδου, βρίσκεται η Ιαλυσός που σήμερα έχει την ονομασία Τριάντα. Η Ιαλυσός ήταν μία από τις τρεις αρχαίες πόλεις της Ρόδου που είχαν αυτόνομη πολιτική οντότητα. Η πόλη κατοικείται διαρκώς από την προϊστορική εποχή και για αυτό είναι πλούσια σε αρχαιολογικά ευρήματα. Τα τείχη της ακρόπολης, της αρχαίας πόλης της Ιαλυσού, περιβάλλουν το μεγαλύτερο μέρος της κορυφής του λόφου της Φιλερήμου.

Ο λόφος της Φιλερήμου, είναι ένα μικρό οροπέδιο στην κορυφή του βουνού, με πανοραμική θέα και πλαγιές γεμάτες με πευκοδάση. Αποτελεί μία περιοχή μεγάλου αισθητικού κάλλους και αποτελείται από αρκετά ιστορικά μνημεία. Το σημαντικότερο από αυτά είναι το μοναστήρι της Παναγιάς της Φιλερήμου. Κτίστηκε κατά την περίοδο των Ιπποτών, ερειπώθηκε επί Τουρκοκρατίας και αναστηλώθηκε (σχεδόν ξανακτίστηκε εξαρχής) από τους Ιταλούς, οπότε και κατοικήθηκε από καθολικούς μοναχούς. Πρόκειται για ένα διώροφο κτίριο με εσωτερική αυλή και αψιδωτές στοές, που οδηγούσαν στα κελιά των μοναχών. Στο απέναντι άκρο του λόφου βρίσκεται ένας τεράστιος λευκός σταυρός, ύψους 16 μέτρων, κατασκευασμένος από τους Ιταλούς την περίοδο του μεσοπολέμου. Ο δρόμος με τις δέντροστοιχίες που οδηγούν στο σταυρό πλαισιώθηκε από 14 ναΐσκους με μπρούτζινες πλάκες, που απεικονίζουν τα πάθη του Χριστού. Γύρω από την ακρόπολη βρίσκεται η αρχαία νεκρόπολη, με 500 περίπου τάφους από την Αρχαϊκή, Μυκηναϊκή και Κλασσική εποχή. Η Ιαλυσός μαζί με το

λόφο της Φιλήρημου αποτελούν το σημαντικότερο αξιοθέατο της δυτικής Ρόδου, με χιλιάδες επισκέπτες να κατακλύζουν την περιοχή για να θαυμάσουν τα μνημεία της περιοχής, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες.

Νοτιότερα της Ιαλυσού και σε απόσταση 30 χλμ. από την πόλη της Ρόδου, υπάρχει η πόλη της αρχαίας Καμείρου. Η Κάμειρος, ήταν η μικρότερη σε έκταση πόλη της αρχαίας Ρόδου και δέσποζε στο κεντροδυτικό τμήμα του νησιού. Η αρχαία πόλη ήταν κτισμένη στην πλαγιά λόφου με επίπεδη κορυφή. Η Κάμειρος είναι ένας ιδιαίτερα σημαντικός αρχαιολογικός χώρος, καθώς διασώζεται, σε εξαιρετικά καλή κατάσταση σχεδόν ολόκληρος ο αρχαίος οικισμός, αφού ο τόπος δεν κατοικήθηκε στα νεότερα χρόνια. Έτσι, σήμερα, οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να δουν πως ήταν ο αρχαίος οικισμός με το πολεοδομικό του σύστημα, τους ναούς, την αγορά, τους βωμούς, τα υδρευτικά συστήματα και τα λουτρά του.

Τέλος, δύο εξίσου σημαντικά πολιτιστικά αξιοθέατα της δυτικής Ρόδου αποτελούν το κάστρο της Κρητηνίας και το κάστρο της Μονολίθου. Το κάστρο της Κρητηνίας έχει κτιστεί πάνω σε ένα λόφο δίπλα από τη θάλασσα και έχει πανοραμική θέα προς τα νησιά Μακρύ, Στρογγύλη, Αλιμιά και Χάλκη. Βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση, αφού αναστηλώθηκε πρόσφατα. Σε αντίθεση με αυτό της Κρητηνίας, το κάστρο της Μονολίθου δεν διατηρείται σε καλή κατάσταση. Είναι κτισμένο στην κορυφή ενός τεράστιου βράχου (εξ ου και το όνομα Μονόλιθος), προσφέροντας μια όμορφη θέα προς τη θάλασσα. Το πιθανότερο είναι το κάστρο να κτίστηκε στα ερείπια παλαιότερου βυζαντινού ναού, στα τέλη του 15ου αιώνα, από τους Ιππότες για να προστατεύσει τους κατοίκους της περιοχής από τις επιδρομές.

2.5.3 Ανάλυση του μικρο –περιβάλλοντος (SWOT Analysis)

Μέσα από την ανάλυση SWOT που ακολουθεί δίνεται η δυνατότητα να εντοπιστούν τα δυνατά και αδύνατα σημεία του εσωτερικού περιβάλλοντος της Ρόδου , καθώς και οι ευκαιρίες και οι απειλές από το εξωτερικό της περιβάλλον. Έτσι θα μπορέσει με βάση τα δυνατά σημεία να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες και να αποφύγει τις απειλές που υπάρχουν ή ενδέχεται να προκύψουν προκειμένου να συνεχίσει απρόσκοπτα, την αναπτυξιακή της πορεία.

1. Προσφέρει σχεδόν όλα τα είδη και τις μορφές τουρισμού
2. Άριστες κλιματολογικές συνθήκες (το μεγαλύτερο διάστημα ηλιοφάνειας όλο τον χρόνο σε σχέση με όλους σχεδόν τους υπόλοιπους ανταγωνιστικούς προορισμούς).
3. Πλούσια φυσική ομορφιά (το 2008 είχε βραβευθεί με 31 «Γαλάζιες Σημαίες»
4. Σημαντική ιστορική και πολιτισμική κληρονομία (Η Παλιά Πόλη της Ρόδου συγκεκριμένα είναι παγκόσμιο μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, είναι γνωστή για τον Κολοσσό της Ρόδου ο οποίος ήταν ένας από τα επτά θαύματα της αρχαιότητας , ενώ πραγματοποιείται μεγάλος αριθμός πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ ιδίως κατά την διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου.
5. Ασφαλής προορισμός
6. Ευρωπαϊκός προορισμός (κοινό και ισχυρό νόμισμα)
7. Καταξιωμένος διεθνώς τουριστικός προορισμός (σύμφωνα με δημοσκόπηση που διενήργησε η διαδικτυακή υπηρεσία ταξιδιωτικών συμβούλων Trip-Advisor η Ρόδος αναδείχθηκε ως ο πρώτος στην Ευρώπη και πέμπτος παγκοσμίως αγαπημένος τουριστικός προορισμός) (Trip-Advisor, 2008).
8. Σημαντική παρουσία και εμπειρία στην παγκόσμια τουριστική αγορά το πρώτο νησί της Ελλάδας που αναπτύχθηκε τουριστικά.
9. Η ύπαρξη τουριστικών φορέων που ασχολούνται αποκλειστικά με την προώθηση της Ρόδου ως τουριστικός προορισμός (όπως η ΠΡΟΤΟΥΡ κ.α)
10. Η Ρόδος αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Συνεδριακών Πόλεων (European Federation of Conference Towns) και του Οργανισμού Πόλεων Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Organization of World Heritage Cities)
11. Μέλος της Διεθνούς Ένωσης Αγώνων Νήσων Natwest (και μάλιστα το μοναδικό ελληνικό νησί που συμμετέχει σε αυτήν την ένωση).
12. Η Ρόδος έχει χαρακτηριστεί ως ένα από τα πέντε καλύτερα σημεία του κόσμου για Wind

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

Εισαγωγή

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί μία ήπια μορφή τουριστικής δραστηριότητας, η οποία απευθύνεται σε συγκεκριμένο τμήμα της τουριστικής πελατείας, που αναζητά ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών, στενά συνδεδεμένο με την τοπική κουλτούρα και την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

3.1 Ειδικές, εναλλακτικές και λοιπές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην Ρόδο

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί μορφή τουρισμού, τα κύρια χαρακτηριστικά της οποίας είναι η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με τη φύση, η άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων, η αποφυγή της μαζικότητας ή ο συνδυασμός των διακοπών με την προσφορά εθελοντικής εργασίας. Αναφέρεται σε κάθε ειδική μορφή τουρισμού, η οποία προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα, συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και τέλος συμβάλλει στην άρση της τουριστικής εποχικότητας. Στη συνέχεια παρουσιάζονται μορφές εναλλακτικού τουρισμού οι οποίες προσφέρονται για την περιοχή μελέτης.

Ειδικές Μορφές με κίνητρο την γνωριμία με τη φύση/ ύπαιθρο

- Φυσιολατρικός Τουρισμός Οικοτουρισμός – Οικολογικός Τουρισμός

Στην Ρόδο υπάρχει ένας σπάνιος πλούτος χλωρίδας, σπάνια ή απειλούμενα είδη και υποείδη και μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα πανίδα και που αποτελείται τόσο από κοινά είδη όσο και από απειλούμενα και ενδημικά με πιο σημαντικό τη χελώνα *Monachus monachus*, ενώ στη Δωδεκάνησο οι περιοχές Natura είναι 10. Ο οικολογικός τουρισμός συνδέεται άμεσα με την προστασία και προβολή των αξιόλογων φυσικών

της πόρων. Σήμερα, ένας αξιόλογος αριθμός τουριστών που συνεχώς αυξάνεται, αναζητά ήσυχους τόπους, με φυσικές ομορφιές, για να περάσει τις διακοπές του, συντροφιά με τη φύση και με ενασχολήσεις ερευνητικές ή συλλεκτικές στοιχείων της χλωρίδας και πανίδας. Οι τουρίστες – φυσιολάτρες, προτιμούν τα χωριά και τη συγκατοίκηση με αγροτικές οικογένειες και περνούν τις διακοπές τους ανάμεσα στη θάλασσα και στο βουνό. Η ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού απαιτεί σημαντικά βήματα για να καθιερωθεί ως μία σημαντική τουριστική δραστηριότητα στο νησί της Ρόδου. Η δημιουργία ξενώνων στα ορεινά χωριά που δεν υπάρχουν καταλύματα, η ανάδειξη και η συντήρηση των μονοπατιών, η δημιουργία λεπτομερών περιηγητικών χαρτών, καθώς και η αξιοποίηση και προβολή των δασικών συνόλων και όλων των αξιοθέατων της Ροδίτικης φύσης, αποτελούν κάποιες από τις απαραίτητες δράσεις για την ανάδειξη αυτής της μορφής εναλλακτικού τουρισμού στο νησί.

- Ορειβατικός Τουρισμός

Η αθλητική αναρρίχηση βράχου είναι ένα πολύ δημοφιλές σπορ στον ανεπτυγμένο κόσμο. Είναι πολύ πιο ακίνδυνη από ό,τι λανθασμένα νομίζουν όσοι δεν γνωρίζουν το άθλημα. Είναι χαρακτηριστική η συχνή στα αναρριχητικά πεδία εικόνα της ευρωπαϊκής μητέρας, που ασφαλίζει το παιδί της για να σκαρφαλώσει. Οι αναρριχητές είναι στην συντριπτική τους πλειοψηφία οικολόγοι και φυσιολάτρες. Όπου δημιουργείται αναρριχητικό πεδίο, ως δια μαγείας το περιβάλλον αναβαθμίζεται. Οι ξένοι επισκέπτες αναρριχητές έχουν συνήθως αυξημένες οικονομικές δυνατότητες σε σχέση με τον μέσο τουρίστα που επισκέπτεται το νησί. Οι περιοχές της Ρόδου που έχουν πολύ σημαντικές δυνατότητες προσέλκυσης αναρριχητικού τουρισμού είναι: Η Λίνδος με την αξιοποίηση του πεδίου στην περιοχή ΨΑΛΤΟΣ, τα Πλατάνια με την αξιοποίηση του πεδίου στην περιοχή ΒΑΘΥ (1km μετά το μοναστήρι), τα Σιάννα με την επέκταση του υπάρχοντος πεδίου και βέβαια το Φαληράκι με την επέκταση του πεδίου γύρω και πάνω από την παραλία του Λαδικού. Στη Ρόδο υπάρχει ήδη οργανωμένο πεδίο αναρρίχησης στο Λαδικό, με περισσότερες από 30 διαδρομές όλων των επιπέδων δυσκολίας και υψηλή συχνότητα επισκέψεων από ντόπιους και ξένους αναρριχητές, παρότι προβάλλεται ελάχιστα σαν πεδίο. Η ροδιακή αναρριχητική κοινότητα αναπτύσσεται σταθερά σε πληθυσμό και σε επιδόσεις.

- Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της αγροτικής δραστηριότητας, η οποία έχει υποβαθμιστεί σημαντικά στο νησί της Ρόδου. Η Ρόδος, ενώ σήμερα προσφέρει συνθήκες μαζικού τουρισμού, ωστόσο αποτελεί και ένα τόπο με πλούσιες παραδόσεις, ιστορία, κουλτούρα, ήθη και έθιμα. Το νότιο τμήμα του νησιού όπου συγκεντρώνεται κυρίως η γεωργική δραστηριότητα, έχει όλες τις προϋποθέσεις να αναπτύξει τέτοιου είδους τουριστική δραστηριότητα.

Ειδικές Μορφές με κυρίαρχα κίνητρα τον πολιτισμό, τη θρησκεία την επιστήμη και την εκπαίδευση

- Πολιτιστικός Τουρισμός

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο επισκέπτης, στα πλαίσια του πολιτιστικού τουρισμού, αναζητεί να κατανοήσει και να εκτιμήσει το βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο, περιλαμβάνοντας: την ιστορία του, τον τοπικό πληθυσμό και τον τρόπο ζωής του, την πολιτιστική του εξέλιξη, τις τέχνες και την αρχιτεκτονική, το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή, την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική δομή, τη μορφολογία της περιοχής, τα ήθη και τα έθιμα.

Στη Ρόδο, κάθε γωνιά της πόλης, κάθε πέτρα του νησιού κρύβει ένα μικρό κομμάτι ιστορίας 2400 ετών. Το νησί του Ήλιου όπως αναφέρεται στην ιστορία, με την αφθονία των πολιτιστικών πόρων που διαθέτει, έχει όλες τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού. Η ανακήρυξη της Μεσαιωνικής Πόλης από την UNESCO σε μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς και η οργάνωση υψηλού επιπέδου τουριστικών εκδηλώσεων, που μπορούν να εξελιχθούν σε θεσμούς (φεστιβάλ, εκθέσεις, θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες κ.λ.π.) και παράλληλα η προβολή της πνευματικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς του τόπου, καθώς και του λαϊκού του πολιτισμού, θα συμβάλλει στην ανάπτυξη αυτής της μορφής του τουρισμού.

- Θρησκευτικός Τουρισμός

Το νησί της Ρόδου έχει ένα μεγάλο αριθμό εκκλησιών, μοναστηριών, καθώς και θρησκευτικών μνημείων. Η πλειοψηφία τους τοποθετείται χρονικά στα βυζαντινά χρόνια και την περίοδο της Ιταλοκρατίας, ωστόσο αρκετά είναι και αυτά που δημιουργήθηκαν κατά την Οθωμανική κατοχή. Επίσης, υπάρχουν κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων, κυρίως της Καθολικής και Οθωμανικής

θηρσκείας. Στην πλειονότητά τους τα μοναστήρια και οι ναοί, παρά το πέρασμα των χρόνων, βρίσκονται σε ικανοποιητική κατάσταση και συντηρούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Αποτελούν μία κληρονομιά, η οποία θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για την προσέλκυση πιστών από όλη τη χώρα, ενώ θα μπορούσε να αποτελέσει αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών και από το εξωτερικό.

- Αστικός Τουρισμός

Στην περίπτωση της Ρόδου, η προώθηση της πόλης ως προορισμού city break είναι στους άμεσους στόχους της Περιφέρειας και του Δήμου.

- Μαθητικός Τουρισμός

Ο μαθητικός τουρισμός αποτελεί ένα άλλο κλάδο με δυναμισμό και προοπτική. Ήδη το νησί της Ρόδου δέχεται κάθε χρόνο σημαντικό αριθμό μαθητών από όλα τα διαμερίσματα της χώρας. Το γεγονός ότι οι αφίξεις προγραμματίζονται κυρίως τον Απρίλιο, πριν ακόμα αρχίσει η κίνηση του εξωτερικού τουρισμού, συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, που αποτελεί βασικό στόχο των τουριστικών παραγόντων της Ρόδου. Ο μαθητικός τουρισμός προωθείται τον τελευταίο καιρό και στο εξωτερικό και ήδη βρίσκονται σε εξέλιξη προγράμματα για επισκέψεις μαθητών από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά την περίοδο μάλιστα του χειμώνα, γεγονός που μπορεί να τονώσει και το χειμερινό τουρισμό.

Ειδικές Μορφές με κυρίαρχα κίνητρα τους επαγγελματικούς λόγους

- Συνεδριακός Τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός είναι μία εναλλακτική μορφή τουρισμού με δυνατότητα σημαντικής ενίσχυσης των εσόδων ενός προορισμού ή μιας ξενοδοχειακής μονάδας. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της μορφής είναι ότι η μέση δαπάνη ανά επισκέπτη είναι αρκετά υψηλή, δεν αφορά την περίοδο Ιούλιο-Αύγουστο αλλά κυρίως την περίοδο Μάιο-Ιούνιο και Σεπτέμβριο και η μέση διαμονή των συνέδρων είναι γύρω στις 4 ημέρες. Η Ρόδος, προορισμός μαζικού τουρισμού, κατέχει αξιόλογη θέση στην προσφορά συνεδριακών προορισμών τις δυο τελευταίες δεκαετίες, λόγω του άφθονου πολιτιστικού και ιστορικού πλούτου που έχει αλλά και λόγω των μεγάλων και σύγχρονων συνεδριακών κέντρων. Συγκεκριμένα η ζήτηση για συνεδριακό και επαγγελματικό τουρισμό έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα η Ρόδος να είναι μέσα στον χάρτη των προορισμών παγκοσμίου συνεδριακού τουρισμού. Ήδη

τα επόμενα χρόνια έχουν προγραμματιστεί μεγάλα συνέδρια στο νησί της Ρόδου τα οποία θα αποτελέσουν την αφετηρία για την προσέλωση πολλών ακόμα. Ειδικότερα μεγάλες ενώσεις που ασχολούνται με το αντικείμενο του επαγγελματικού τουρισμού έχουν αποφασίσει να πραγματοποιήσουν την ετήσια συνάντηση ή συνέδριό τους στο νησί της Ρόδου. Αυτό και μόνο δηλώνει την σημαντική για μας θέση που πλέον κατέχει ο προορισμός και τις δυνατότητες για μελλοντική προσέλωση συνεδρίων. Επίσης μεγάλα Ιατρικά και φαρμακευτικά συνέδρια έχουν ήδη υπογράψει για την πραγματοποίηση συνεδρίων και προωθήσεων νέων προϊόντων τα προσεχή έτη.

Ειδικές Μορφές με κυρίαρχο κίνητρο τη θάλασσα

- Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός βρίσκεται σε όλες τις μορφές του έναν ιδανικό χώρο ανάπτυξης στη Ρόδο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι περιλαμβάνει διαφορετικές μορφές όπως ιστιοπλοΐα, κωπηλασία, windsurfing, kitesurfing, μηχανοκίνητο θαλάσσιο αθλητισμό, yachting, κολύμβηση, καταδύσεις κ.ά.. Οι σχετικά κοντινές αποστάσεις, η μορφολογία των ακτών, οι καιρικές συνθήκες παρέχουν ένα ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης ειδικής μορφής τουρισμού. Ειδικά στις υποδομές για μαρίνες η Ρόδος. Η οργάνωση των σημαντικότερων παραλιών της Ρόδου (Φαληράκι, Παναγιά Τσαμπίκα, Αγάθης, Αφάντου, κ.α.) στα πρότυπα των σύγχρονων πλαζ, ώστε να γίνει η ορθότερη αξιοποίησή τους. Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελεί αυτή του μηχανοκίνητου αθλητικού τουρισμού.

Μία άλλη ανερχόμενη μορφή θαλάσσιου τουρισμού –η οποία υποστηρίζεται και από ειδικές νομικές διατάξεις - είναι ο αλιευτικός τουρισμός, η ανάπτυξη δηλαδή δραστηριοτήτων για τουρίστες με επίκεντρο το ψάρεμα. Με ανάδειξη και αξιοποίηση της αλιείας αντιμετωπίζεται και η ανεργία στον κλάδο.

- Τουρισμός Κρουαζιέρας

Ιδιαίτερη έμφαση στο τουρισμό κρουαζιέρας δίνει ο δήμος της Ρόδου συμμετέχοντας σε ένα δίκτυο πόλεων που δέχονται σημαντικό αριθμό επισκεπτών κρουαζιέρας στο πλαίσιο του CTUR του προγράμματος εδαφικής συνοχής URBACT II (βλ. <http://urbact.eu/?id=102>) Σημαντικά θέματα που σχετίζονται με την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού κρουαζιέρας, εκτός από την ανάπτυξη των υποδομών, είναι η επέκταση της λειτουργίας της κρουαζιέρας και τον χειμώνα, το γεγονός ότι ο αριθμός

επιβατών κρουαζιέρας από την Ευρώπη αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά την επόμενη δεκαετία και οι δυνατότητες προβολής . Διαχωρισμός και επέκταση του λιμανιού για την προσέλκυση μεγάλου αριθμού κρουαζιερόπλοιων και δημιουργία κατάλληλων υποδομών υποδοχής των επισκεπτών. Δημιουργία μικρής κλίμακας λιμενικών υποδομών και σε απομακρυσμένες περιοχές του νησιού για προσέγγιση κρουαζιερόπλοιων (Κιοτάρι).

- **Καταδυτικός Τουρισμός**

Το νησί είναι αρκετά μεγάλο και περικλείεται από πολλά χιλιόμετρα ακτογραμμών, οπότε τα μέρη αυτά είναι αντιπροσωπευτικά και μάλλον βολικά για την διεξαγωγή μιας ενδιαφέρουσας κατάδυσης αναψυχής.

Το χαρακτηριστικό των ακτών του νησιού είναι ότι χωρίζονται σε ανατολικές και δυτικές και έχουν τα εξής χαρακτηριστικά.

Οι δυτικές ακτές είναι σχεδόν πάντα εκτεθειμένες σε ισχυρούς δυτικούς-βορειοδυτικούς ανέμους με ελάχιστα και πολύ μικρά απάγκια. Το βόρειο τμήμα της ακτογραμμής είναι αμμώδες στο μεγαλύτερο ποσοστό του ενώ προς το νότιο τμήμα γίνεται ημιβραχώδες.

Αντίθετα, η ανατολική πλευρά προστατεύεται σχεδόν πάντα από τους ανέμους καθιστώντας την άκρως ελκυστική. Η δε γεωμορφολογία της παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις προσφέροντας πολλά και διάφορα υποθαλάσσια περιβάλλοντα και σχηματισμούς (σπήλαια, τοίχους κλπ.).

Έως το 2006 η διενέργεια αυτόνομων καταδύσεων αναψυχής περιοριζόταν αυστηρά και μόνο στον όρμο Καλλιθέας. Με την πάροδο τον χρόνων όμως έκαναν καταδύσεις και σε άλλα μέρη με κρυστάλλινα νερά και πλούσια θαλάσσια ζωή όπως το Πρασονήσι ,Κάμειρο Σκάλα, Αλιμιά, Πεύκους κ.α.

Ειδικές Μορφές με κυρίαρχο κίνητρο τους κοινωνικούς λόγους, την υγεία και την ποιότητα ζωής

- **Τουρισμός Υγείας & Ευεξίας, Ιαματικός Τουρισμός**

Το πιο δημοφιλές μέρος με ιαματικά νερά είναι τα λουτρά της Καλλιθέας όμως έχουν δημιουργηθεί ιαματικά κέντρα ή “Κέντρα αναζωογόνησης (spa). Είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση: ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος”. Ένα τέτοιο κέντρο είναι το RODIAN AMATHUS BEACH HOTEL στην πόλη της Ρόδου. Τέλος, σε πολλά σημεία του νησιού υπάρχει μία νέα μορφή το λεγόμενο “fish spa” μια μέθοδος ανάπλασης του δέρματος των άκρων.

- Τουρισμός Περιπέτειας

Πρόκειται για μια μορφή τουρισμού με έντονο το στοιχείο του απροσδόκητου, του άγνωστου και της έκπληξης. Περιπλανήσεις σε άγνωστες περιοχές, κωπηλασία σε ορμητικούς ποταμούς, πτήσεις με αλεξίπτωτο πλαγιάς, ανάβαση σε βράχους είναι μόνο μερικές από τις δραστηριότητες στις οποίες μπορεί κανείς να επιδοθεί. Ο τουρισμός περιπέτειας συνδυάζει την άθληση και τη φυσική κατάσταση του τουρίστα, με την περιπέτεια και την πρόκληση που παρουσιάζουν οι διάφορες δραστηριότητες. Άλλες μορφές τουρισμού περιλαμβάνονται στον τουρισμό περιπέτειας, όπως η ορειβασία, η ορεινή ποδηλασία, το trekking, το kayak και άλλα. Μπορεί να πραγματοποιηθεί σε όλη την έκταση του νησιού καθώς υπάρχουν δάση, μονοπάτια και ορεινά σημεία κοντά στο ψηλότερο βουνό του νησιού, τον Αττάβυρο.

- Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί μία ευρύτερη μορφή τουρισμού περιλαμβάνοντας μορφές που παρουσιάζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά και απαιτήσεις υποδομής. Αθλήματα όπως το γκολφ ή η ιππασία απαιτούν διαφορετικές προσεγγίσεις και συνδέονται με διαφορετικά τουριστικά μοντέλα. Στο νησί υπάρχει γηπεδο του golf στην περιοχή Αφάντου καθώς και σε όλα τα ξενοδοχεία. Επίσης υπάρχουν και άλλες εξειδικευμένες μορφές αθλητικού τουρισμού με διαφορετικές προοπτικές ανάπτυξης ενδεικτικά αναφέρεται ο ανεμοπτερισμός, τα προπονητικά κέντρα για την προετοιμασία ομάδων, το beach volley (με αγώνες παγκόσμιας ή πανελλήνιας εμβέλειας όπως ο Ναυτικός Όμιλος για κολύμβηση και κωπηλασία, το Σταδίο του

Διαγόρα για στίβο και γυμναστική, γήπεδα καλαθοσφέρισης και ποδοσφαίρου, χώροι τοξοβολίας και σκοποβολής, ιππασίας κ.α .

- Κοινωνικός Τουρισμός

Η ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού στηρίζεται στην έννοια του «κράτους πρόνοιας» και εξασφαλίζει διακοπές σε άτομα χαμηλού εισοδήματος. Ο Δήμος της Ρόδου σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ διοργανώνουν διακοπές στο νησί σε οργανωμένους ξενώνες και καταλύματα.

Ειδικές Μορφές με κυρίαρχο το θεματικό κίνητρο

- Τουρισμός Καζίνο

Στη χώρα μας ο κλάδος των καζίνο δεν είναι τόσο δυναμικός όσο σε άλλα κράτη, ενώ ισχύουν σημαντικοί περιορισμοί όσον αφορά την αδειοδότηση. Εγκαταστάσεις διεξαγωγής τυχερών παιγνίων υπάρχει στο Καζίνο Ρόδου (στεγάζεται στο ξενοδοχείο των Ρόδων) στην πόλη της Ρόδου . Το Καζίνο Ρόδου συμβάλλει σημαντικά στην προσέλκυση υψηλού εισοδήματος τουριστών στο νησί, καθώς έχουν αναφερθεί έως και ειδικές πτήσεις τσάρτερ από το Ισραήλ και τη Ρωσία με προορισμό απευθείας το Καζίνο των Ρόδων.

- Οινικός τουρισμός

Ειδικά ο οινικός τουρισμός παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές . Ο αμπελώνας της Ρόδου δεν έχει χτυπηθεί από τη φυλλοξήρα και ψηλά στον Αττάβυρο οι οινόφιλοι θα δουν αμπέλια ηλικίας ακόμα και άνω των 70 ετών. Οι πλαγιές του Ατάβυρου είναι η κύρια περιοχή των λευκών, ερυθρωπών και ερυθρών οίνων ΠΟΠ (ΟΠΑΠ) Ρόδος. Λειτουργούν οινοποιητικές επιχειρήσεις με τις περισσότερες να βρίσκονται στη Ρόδο (βλ. ΚΑΙΡ, EMERY, Κουνάκη, κ.α).

- Γαστρονομικός Τουρισμός

Ο Γαστρονομικός Τουρισμός αποτελεί ίσως ένα από τα πιο σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας και απαιτεί μεγαλύτερη προσοχή. Ο γαστρονομικός τουρισμός περιλαμβάνει μία σειρά δραστηριοτήτων που έχουν σχέση με τους παραγωγούς, τη ξενοδοχειακή κουζίνα (π.χ. προσπάθειες γίνονται για τη χρήση ελληνικών προϊόντων στο πρωινό), τα εστιατόρια, την εκμάθηση μαγειρικής, τη γευσιγνωσία, το μάρκετινγκ τοπικών προϊόντων κλπ. Σημαντικό ρόλο έχει επίσης η αναγνωρισιμότητα των σεφ. Αποτελεί επίσης μια μορφή τουρισμού που συνδυάζεται

και με άλλες μορφές και αφορά κυρίως την ηλικιακή ομάδα 30-50 και δευτερευόντως τις ηλικιακές ομάδες άνω των 50 (ό.π.). Τα προστατευόμενα προϊόντα (ΠΙΟΠ) όπως το ελαιόλαδο Ρόδου. Μία άλλη αξιόλογη ενέργεια σε επίπεδο Περιφέρειας είναι το πρόγραμμα Aegean Cuisine (www.aegeancuisine.gr) το οποίο δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του ΚΕΤΑ Νοτίου Αιγαίου και προβάλλει με πρωτότυπο τρόπο τα προϊόντα, τις συνταγές και τη γαστρονομική παράδοση παρέχοντας σημαντικές πληροφορίες ανά νησί. Σημαντικά είναι τα τοπικά φεστιβάλ που διοργανώνονται Φεστιβάλ Παραδοσιακής Ροδίτικης Γαστρονομίας Φαληρακίου. Στο κέντρο Φαληρακίου Ρόδου με δωρεάν είσοδο. Γευσιγνωσία Ροδίτικης κουζίνας για τους επισκέπτες του νησιού.

Η Ρόδος παρουσιάζει μεγάλο γαστρονομικό ενδιαφέρον λόγω των πολυάριθμων εστιατορίων (ξενοδοχειακών και μη) τα οποία διευθύνονται από γνωστούς σεφ.

Ειδικές Μορφές με κυρίαρχα προϊόντα τον παραθερισμό και το οργανωμένο real estate εξοχικών κατοικιών

Ο παραθεριστικός τουρισμός, ο οποίος αποτελεί και την κυρίαρχη μορφή παγκοσμίως αποτελεί την σημαντικότερη μορφή τουρισμού για τη ΡΟΔΟ , αποτελώντας παράλληλα και την κύρια οικονομική δραστηριότητα σε επίπεδο προσφοράς. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι πέρα από τον παραθεριστικό τουρισμό σε ξενοδοχεία, τα νησιά έχουν και σημαντικό αριθμό θερινών κατοικιών (ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί και ο τουρισμός των απόδημων Ελλήνων το καλοκαίρι). Θα πρέπει να αναφερθεί επίσης η ανάπτυξη νέων προϊόντων τα οποία διαφοροποιούν σημαντικά τη ζήτηση όπως τα Fractionals, Private Residence Clubs, Condo(minium) Hotels και οι Μισθώσεις Χρονοχρέωσης (Κοκκώσης κ.ά. 2011). Εδικά τα condo hotels δηλαδή η ιδιοκτησία ενός διαμερίσματος ή μιας μονοκατοικίας σε ένα οργανωμένο τουριστικό συγκρότημα στο οποίο η ξενοδοχειακή μονάδα που διαχειρίζεται το συγκρότημα μπορεί να το υπενοικιάζει όσο ο ιδιοκτήτης δεν κάνει χρήση αναμένεται να αποτελέσει ιδιαίτερα δημοφιλή. Με το σύστημα αυτό, ο ιδιοκτήτης μπορεί να διαμένει στο ακίνητό του το καλοκαίρι για κάποιο διάστημα και να το μισθώνει σε τρίτους μέσω του ξενοδοχείου για το υπόλοιπο διάστημα. Τα fractionals έχουν επίσης ιδιαίτερη δυναμική αφού επιτρέπουν την συνιδιοκτησία (προς το παρόν ενδιαφέρον έχει εκφράσει το συγκρότημα Πόρτο Καράς).

Σχεδόν στα περισσότερα νησιά του Ν. Αιγαίου παρατηρείται κινητικότητα τις τελευταίες δεκαετίες όσον αφορά τον κτηματομεσιτικό τομέα, με αγορές από ξένους

υπηκόους που έχουν σαν σκοπό τη θερινή κατοικία ή, σε αρκετές περιπτώσεις, τη μόνιμη κατοικία. Λόγω της κρίσης ωστόσο η ζήτηση είναι μεγάλη στη Ρόδο ο αριθμός αυτός φτάνει τις 2000 κατοικίες (www.realestatenews.gr). Το οργανωμένο real estate εξοχικών κατοικιών, όπως ήδη αναφέρθηκε και παραπάνω, αποτελεί πλέον ένα πολύ ιδιαίτερο θέμα.

Λοιπές ειδικές μορφές θεματικού τουρισμού

- Γυμνισμός ή γυμνιστικός τουρισμός (naturism tourism)

Ο γυμνισμός ή γυμνιστικός τουρισμός αναφέρεται στην αγγλική τουριστική ορολογία ως naturism tourism ή naturist tourism ή nudism tourism. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μεγαλύτερη αποδοχή του γυμνισμού, με αποτέλεσμα να ασκείται μερικώς και σε παραλίες, οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται ως αυστηρά γυμνιστικές. Το **Naturist Angel Club Hotel** είναι ένας επίγειος παράδεισος. Ο χώρος του ξενοδοχείου υπέροχος, η πισίνα είναι μέσα στα δέντρα, μακριά από τα αδιάκριτα μάτια των περαστικών και την φασαρία της πόλης. Το ξενοδοχείο εντελώς ανακαινισμένο και διαμορφωμένο ως κέντρο παραθερισμού γυμνιστών (ΚΠΓ), υποδέχεται την αξιότιμη πελατεία του, παρέχοντας υψηλού επιπέδου υπηρεσίες. Υπάρχει φυσικά ένας εσωτερικός κανονισμός, αρκετά αυστηρός, βασισμένος στα διεθνή πρότυπα, με κανόνες όπως η απαγόρευση χρήσης φωτογραφικών μηχανών ή η βιντεοσκόπηση στους κοινόχρηστους χώρους, οι ερωτοτροπίες σε κοινή θέα, η επιδειξιμανία.

3.2 Ρόδος και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Τοπικό σχέδιο.

Η νέα αντίληψη για τον τουρισμό θεωρεί σημαντικό να διαφυλαχτεί το περιβάλλον, με την ευρεία έννοια του όρου. Πρέπει επομένως, να προστατευτούν όχι μόνο τα τοπία και οι φυσικοί χώροι, αλλά επίσης: οι φυσικοί πόροι (ιδίως το νερό και ο αέρας), η οικοδομημένη κληρονομιά (αρχιτεκτονική, ιστορική κλπ.), οι πολιτιστικές, κοινωνικές και λαϊκές παραδόσεις, η ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Οι εναλλακτικές ή ήπιες μορφές τουρισμού, αποτελούν μια νέα φιλοσοφία για τον τουρισμό.

Τα κύρια χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τη διαφορά τους με τον παραδοσιακό τουρισμό είναι: Τουρισμός υψηλής αισθητικής και ποιότητας, εναρμονισμένος με τη

φύση και τα οικολογικά συστήματα, μέσα σε κλίμα πολιτιστικής ανταλλαγής και αρμονικής συνύπαρξης των ανθρώπων με το ιστορικό τοπίο.

Ο τουρισμός πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις νέες ανθρώπινες ανάγκες και ανησυχίες που προκαλεί η συνεχώς εντεινόμενη ανάπτυξη, η καταστροφή του περιβάλλοντος και η αλλοίωση του ιστορικό-πολιτιστικού τοπίου. Οι άνθρωποι αναζητούν πλέον την πραγματική επικοινωνία και ανανεώνονται μέσα στο φυσικό περιβάλλον, γνωρίζοντας τις πολιτιστικές παραδόσεις και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική μιας περιοχής.

Το σχέδιο ανάπτυξης που προτείνει η ομάδα επικεντρώνεται στους παρακάτω τομείς δράσης:

- * Στην ανάδειξη μιας συγκεκριμένης περιοχής ως χώρου ανάπτυξης δράσεων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, αθλητισμός φύσης κα).
- * Στην δημιουργία στην περιοχή αυτή μουσειολογικών δράσεων που να ταυτίζονται με το περιβάλλον, να αναδεικνύουν την αγροτική πολιτιστική και πολιτισμική κληρονομιά της και να αποτελέσουν τους πόλους ανάπτυξης της.
- * Στην ανάπτυξη νέων, συμπληρωματικών στα ήδη υπάρχοντα, τουριστικών προϊόντων για τον προορισμό Ρόδος.
- * Στην ανάπτυξη διαδικτυακών τόπων προβολής των προϊόντων αυτών.
- * Στην ανάπτυξη και λειτουργία ηλεκτρονικού εμπορίου υπηρεσιών προβολής εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμού, αγροτουρισμού κα).

Συμπέρασμα

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η προσπάθεια να κατανοήσουμε ότι ο τουρισμός είναι ένα δυναμικό φαινόμενο, το οποίο συνεχώς εξελίσσεται και διαφοροποιείται, παίρνοντας διάφορες μορφές. Έτσι γίνεται μια σφαιρική και ολοκληρωμένη παρουσίαση των μορφών τουρισμού ειδικού και εναλλακτικού ενδιαφέροντος στο νησί της Ρόδου.

Η ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού αποτελεί μια ευκαιρία με την οποία μπορούμε:

- α) Να διαφοροποιήσουμε σε μεγάλο βάθος το τουριστικό μας προϊόν.

β) Να εμπλουτίσουμε το υπάρχον τουριστικό προϊόν.

γ) Να αξιοποιήσουμε τουριστικά κάποιες απομονωμένες και προβληματικές περιοχές.

Τέλος η ολοκληρωμένη προσέγγιση που επιχειρείται με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, δίνει μία νέα και μακροχρόνια αναπτυξιακή προοπτική, σαν αντιστάθμισμα στην αβεβαιότητα και αστάθεια της τουριστικής ζήτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Η μεθοδολογία η οποία χρησιμοποιείται κατά τη διεξαγωγή μιας ερευνητικής διαδικασίας κατέχει πολύ σημαντικό ρόλο και ακολουθεί ένα ξεκάθαρο μεθοδολογικό πλαίσιο. Έχει ως σκοπό την έρευνα κάποιων παραγόντων, την καταγραφή συμπερασμάτων, καθώς και την καταβολή προτάσεων και δυνατών λύσεων στα προβλήματα τα οποία προκύπτουν κατά την πραγματοποίηση μιας έρευνας.

Στην συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία σκοπός της έρευνας είναι *«η εξέταση των απόψεων και αντιλήψεων των ατόμων που κατέχουν θέσεις κλειδιά (key informants) στον τουρισμό του Νομού Δωδεκανήσου και πιο συγκεκριμένα στον Νομό Ρόδου, σχετικά με την υπάρχουσα τουριστική ανάπτυξη του νομού, και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στο νησί, αλλά και τις επιπτώσεις (θετικές και αρνητικές) που αυτές προκαλούν στην τοπική κοινωνία, οικονομία και περιβάλλον, καθώς και τις προοπτικές μελλοντικής ανάπτυξής τους»*.

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η περιγραφή και η παρουσίαση του μεθοδολογικού πλαισίου που ακολουθήθηκε. Θα παρουσιαστεί ο τρόπος διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας, τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν και ολοκληρωμένα όλα τα στάδια της έρευνας.

4.2 Τι είναι και ποιος ο σκοπός της ποιοτικής έρευνας.

Ο χαρακτήρας της ποιοτικής έρευνας είναι κατεξοχήν διαγνωστικός και αυτό διότι γίνεται προσπάθεια να ανακαλυφθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν ή διαμορφώνουν συγκεκριμένα είδη συμπεριφοράς. Ενώ σκοπός της είναι η βαθύτερη κατανόηση των συγκαλυμμένων παραγόντων που επιδρούν στην αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών (Χρήστου, 1999, σσ.219-220).

Συγκεκριμένα η ποιοτική έρευνα μπορεί να εξυπηρετήσει τους εξής σκοπούς (Χρήστου, 1999, σσ.219-220):

- Την δημιουργία και την δομή υποθέσεων σχετικά με την συμπεριφορά, την διάθεση και την στάση των καταναλωτών.
- Την προσωρινή χρήση ερωτηματολογίων που θα χρησιμοποιηθούν για τη συγκέντρωση ποσοτικών στοιχείων.
- Τον εντοπισμό προβλημάτων τα οποία πρέπει να προσδιοριστούν ποσοτικά ώστε να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές έρευνες.
- Τον εντοπισμό θεμάτων που απαιτούν έρευνα μεγαλύτερης κλίμακας.
- Την κατανόηση της διαδικασίας που ακολουθεί ο καταναλωτής για να πάρει μια απόφαση όσον αφορά την επιλογή ενός προϊόντος ή μιας επιχείρησης.
- Την αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο προωθείται μια επιχείρηση.

Τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας (Χρήστου, 1999 σσ.220-221):

- Τα αποτελέσματά της γίνονται εύκολα κατανοητά.
- Παρουσιάζει με λεπτομερή τρόπο την αλλαγή συμπεριφοράς των καταναλωτών στο πέρασμα του χρόνου σε αντίθεση με την ποσοτική έρευνα.
- Είναι μοναδική στην βαθύτερη κατανόηση των αναγκών, επιθυμιών και φιλοδοξιών που έχουν οι καταναλωτές.

4.3 Διαδικασία της ποιοτικής έρευνας.

Τα στάδια μιας ερευνητικής διαδικασίας ποικίλουν ανάλογα με την έρευνα και αυτό διότι ο χαρακτήρας των ποιοτικών στοιχείων είναι ρευστός. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να μην είναι δυνατόν να ορισθούν με ακρίβεια οι αντικειμενικοί στόχοι της έρευνας ή το ακριβές χρονικό διάστημα που θα ολοκληρωθεί ένα ερευνητικό πρόγραμμα, αλλά ακόμα και ούτε τα ερευνητικά εργαλεία, ο πληθυσμός κλπ που θα χρησιμοποιηθούν (Χρήστου, 1999, σ.221).

Οι κύριες τεχνικές μορφές που εφαρμόζονται στην ποιοτική έρευνα είναι οι εξής (Χρήστου, 1999, σ.222):

- Προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος
- Ομάδες εστίασης και ομαδικές συνεντεύξεις

- Προβολικές τεχνικές
- Τις μελέτες περίπτωσης
- Την συμμετοχική παρατήρηση

4.4 Μεθοδολογία της έρευνας

Προκειμένου να επιτευχθεί ο ερευνητικός στόχος, η ερευνητική μέθοδος που επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί είναι οι συνεντεύξεις σε βάθος με τη χρήση ημιδομημένου ερωτηματολογίου. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε ερωτηματολόγιο – οδηγός συνέντευξης που περιείχε 10 ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Στη συνέχεια καταρτίστηκε μια λίστα ατόμων (πληροφορητών) που θεωρήθηκε ότι μπορούν να συμβάλλουν στη διαφώτιση του ερευνητικού αντικειμένου. Έγινε προσπάθεια να συμπεριληφθούν πληροφορητές που ανήκουν σε τουριστικούς, περιβαλλοντικούς φορείς, αναπτυξιακές εταιρείες τουρισμού, αλλά και τουριστικές επιχειρήσεις, ώστε να διασφαλιστεί η πολύπλευρη εξέταση του υπό διερεύνηση θέματος. Επίσης επιδίωξη ήταν η συμμετοχή πληροφορητών από διαφορετικές πόλεις και περιοχές του νομού, αν και αυτό δεν κατέστη απόλυτα δυνατό. Τελικά, πραγματοποιήθηκαν 6 (συμπλήρωση αριθμού συνεντεύξεων) συνεντεύξεις με πληροφορητές, τα στοιχεία των οποίων παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2015.

Πίνακας : Στοιχεία Έρευνας Πληροφοριών

Όνοματεπώνυμο	Φορέας που εκπροσωπεί	Θέση στον φορέα	Πόλη
Σακελλάρης Βασίλειος	Amathus Beach Hotel	Διευθυντής Food and Beverage Manager (F&B)	Ιζιά, Ρόδος
Σαρίκας Γεώργιος	Millennium Apartments	Ιδιοκτήτης μονάδας	Φαληράκι, Ρόδος
Κουντούρης Παναγιώτης	Ο.Τ.Ε.Κ ΡΟΔΟΥ	Π18 Τουριστικών επιχειρήσεων	Ρόδος

Βεατρίκη –Καλλιόπη Σερβού	Δήμος Ρόδου	Υπεύθυνη Γραφείου Τουρισμού	Ρόδος
Ιωάννης Μητσού	Gem Travel	Υπεύθυνος Hellenic Island Services	Ρόδος
Σαββιού Μανώλης	SAVVIΟΥ TRAVEL	Ιδιοκτήτης, Γραφείου γενικού τουρισμού	Ρόδος

4.5 Περιορισμοί Έρευνας

Κατά την διάρκεια της πτυχιακής αυτής εργασίας παρατηρήθηκαν διαφόρων ειδών προβλήματα. Αρχικά τα τηλέφωνα και οι διευθύνσεις που έγραφε στο διαδίκτυο ήταν παλιά ώστε να μην αντιστοιχούν στον σωστό οργανισμό ή εταιρία , αυτό ήταν μια μικρή καθυστέρηση στην εύρεση των στοιχείων επικοινωνίας. Και αυτό διότι κανένα άτομο δεν είναι αρμόδιο να ασχοληθεί με την ανανέωση των πληροφοριών στο διαδίκτυο, διότι οι προϊστάμενοι κάποιων τμημάτων δεν προτίθενται να πληρώσουν επιπλέον άτομο για να ασχοληθεί με αυτό το θέμα απ' ότι μου είπαν οι ίδιοι οι υπάλληλοι. Έπειτα, διάφοροι φορείς λόγω οικονομικής κρίσης, άλλοι κλείνανε, άλλοι είχαν απολύσει αρκετό προσωπικό και τα άτομα που είχαν μείνει για να ασχοληθούν με τις διάφορες αρμοδιότητες του κάθε φορέα δεν ήταν πρόθυμα να συνεργαστούν και η φράση που άκουσα από κάποιους φορείς ήταν « Ελάτε και αν βρείτε κάποιον να σας απαντήσει στο ερωτηματολόγιο θα είστε τυχερή » . Τελευταίο και πιο σημαντικό πρόβλημα ήταν ότι κάποιοι άλλοι φορείς λόγω καλοκαιρινής περιόδου, είχαν αρκετό φόρτο εργασίας και δεν μου επέτρεψαν να τους συναντήσω για να ολοκληρωθεί επιτυχώς η έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 Αποτελέσματα της έρευνας

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την έρευνα που έγινε σε 6 πληροφορητές με την χρήση των συνεντεύξεων. Τα άτομα αυτά ήταν εκπρόσωποι φορέων, διευθυντές και ιδιοκτήτες ξενοδοχείων/studios αλλά και ιδιοκτήτες τουριστικών γραφείων, από διάφορες περιοχές του νησιού αλλά κυρίως της πόλης της Ρόδου. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων ακολουθεί τη ροή του οδηγού συνέντευξης που χρησιμοποιήθηκε.

1) Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν αναπτυχθεί στη Ρόδο.

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες οι πιο γνωστές μορφές τουρισμού που υπάρχουν στον νομό είναι

- Ο θρησκευτικός τουρισμός: Η Ιερά Μονή της Παναγίας Τσαμπίκας και άλλοι πολλοί ναοί και εκκλησίες σε συνδυασμό με τις καθολικές εκκλησίες καθώς και τα τζαμί στο εσωτερικό της Παλιάς Πόλης της Ρόδου προσελκύουν επισκέπτες και κυρίως τρίτης ηλικίας.
- Ο Εκπαιδευτικός τουρισμός : Έχει αναπτυχθεί κυρίως από τις σχολικές εκδρομές άλλων περιοχών κυρίως ορεινών. Ταυτόχρονα συνδυάζει και άλλα είδη τουρισμού όπως ο αρχαιολογικός.
- Ο συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός : Πολλές εταιρίες διοργανώνουν συνέδρια και εκθέσεις και έχουν σαν άρα συνάντησης της πόλη της Ρόδου. Διεξάγονται κυρίως στις αίθουσες εκδηλώσεων ,σε μεγάλους εξωτερικούς χώρους και σε αίθουσες ξενοδοχειακών μονάδων.
- Ο πολιτιστικός τουρισμός : Η Ρόδος ως νησί πληρεί όλες τις προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί αυτό το είδος τουρισμού. Κάθε σημείο του νησιού αποτελεί πολιτιστική κληρονομία για αυτό και η UNESCO ανακήρυξε την Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου ως μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς.

- Ο τουρισμός Καζίνο : Είναι μια μορφή τουρισμού όπου η Ρόδος δεν θα μπορούσε να μην αναπτύξει λόγω του ότι διαθέτει Εγκαταστάσεις διεξαγωγής τυχερών παιχνιδιών υπάρχει στο Καζίνο Ρόδου (στεγάζεται στο ξενοδοχείο των Ρόδων) στην πόλη της Ρόδου . Το Καζίνο Ρόδου συμβάλλει σημαντικά στην προσέλκυση υψηλού εισοδήματος τουριστών στο νησί, καθώς έχουν αναφερθεί έως και ειδικές πτήσεις τσάρτερ από το Ισραήλ και τη Ρωσία με προορισμό απευθείας το Καζίνο των Ρόδων.
- Ροζ τουρισμός : Είναι μια μορφή τουρισμού σχετικά νεότερη από τις άλλες μορφές. Έχει γίνει ένα βήμα παραπάνω για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού λόγω των ήδη υπαρχόντων παραλιών στο νησί αλλά και της δημιουργίας των ξενοδοχειακών μονάδων αποκλειστικά για τους τουρίστες αυτού του είδους τουρισμού.

2) Ποιοι είναι οι ιδιαίτεροι πόροι (φυσικοί, κοινωνικοί, πολιτισμικοί) του νησιού που επιτρέπουν την ανάπτυξή τους.

- Φυσικοί πόροι : Η κοιλάδα των πεταλούδων , οι επτά πηγές , οι τεχνίτες λίμνες και φράγματα, το ψηλότερο βουνό ο Αττάβυρος κ.α
- Αρχαιολογικοί χώροι : Το κάστρο των Ιπποτών , η Μεσαιωνική Τάφος , η ακρόπολη του Μόντε Σμιθ, το αρχαίο στάδιο , η ακρόπολη της Λίνδου και αρχαιολογικά και λαογραφικά μουσεία, μοναστήρια και διάφοροι θρησκευτικοί χώροι και παραδοσιακοί οικισμοί.

3) Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα μπορούσαν ακόμα να αναπτυχθούν.

1. Αθλητικός τουρισμός : Η Ρόδος διατηρεί εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους αλλά και εγκαταστάσεις αθλητισμού όπως το ανοιχτό στάδιο «Διαγόρας»,(για αγώνες στίβου, ποδηλασίας κ.α.), το κλειστό γυμναστήριο/γήπεδο καλαθοσφαίρισης «Βενετόκλειο», το κολυμβητήριο που βρίσκεται στον Ναυτικό Όμιλο Ρόδου και άλλες εγκαταστάσεις για διάφορων αθλημάτων.
2. Χειμερινός τουρισμός : Το νησί δεν παρέχει μόνο μέρη για καλοκαιρινές διακοπές αλλά και για επισκέπτες που τους αρέσει να κάνουν τις διακοπές τους τον χειμώνα. Υπάρχουν παραδοσιακά χωριά από την μία άκρη του νησιού ως την άλλη που αν τα διατηρούσαν και έκαναν κάποιες διαμορφώσεις θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν (με την καλή έννοια) την περιοχή διότι το φυσικό κάλος είναι ένας δυνατός σύμμαχος.

3. Περιπατητικός τουρισμός : Σαν νησί δεν διαθέτει μόνο παραλίες με καταγάλανα νερά αλλά και πολλά “κρυφά” και φανερά μέρη με πλούσια βλάστηση και απόλυτα φυσική ομορφιά. Κάποια από αυτά είναι ο Προφήτης Ηλίας στο χωριό Σαλακος , ο λόφος του Φιλήρημου στον Ιάλυσο ,ο όρμος της Απολακκίας κα.
4. Ιαματικός τουρισμός : Στο νησί υπάρχουν οι Ιαματικές πηγές της Καλλιθέας , είναι γνωστές από την αρχαιότητα για το ευεργετικό για την υγεία κόκκινο νερό που αναβλύζει από τους βράχους. Κατά τους μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο, πλήθος κόσμου επισκεπτόταν τακτικά την περιοχή ή κατέλυε σε πρόχειρα αυτοσχέδια καταλύματα έτσι ώστε να βρίσκονται κοντά στην πηγή Το θέμα είναι ότι πλέον δεν αξιοποιούνται το ίδιο αλλά σαν απλό αξιοθέατο αρά πέρα από την αναστήλωση που έγινε θα μπορούσαν να οι πηγές να λειτουργήσουν ξανά.

4) Έχουν δημιουργηθεί προβλήματα / αρνητικές επιπτώσεις από την τουριστική ανάπτυξη του νησιού με βάση το μοντέλο του μαζικού τουρισμού.

Τα κυριότερα προβλήματα είναι τα εξής :Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος λόγω του βιολογικού, αλλά και από την κατασκευή νέων ξενοδοχειακών μονάδων, η επιβάρυνση του νησιού ,δεν μπορεί να γίνει η χρήση του νερού του δικτύου, αισθητική και υλική καταστροφή.

5) Ποια είναι τα οφέλη από την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ποια τα πλεονεκτήματά τους έναντι του μαζικού τουρισμού.

Ιδιαίτερα οφέλη μπορεί να έχει η Ρόδος μόνο αν αναμορφωθούν , να οργανωθούν και να εκσυγχρονιστούν με τολμηρά έργα αναπλάσεων όλων των κοινοχρήστων χώρων , με τη δημιουργία καθολικού δικτύου πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων σε συνδυασμό με έργα πρασίνου, με τη διασφάλιση των προσβάσεων στις ακτές και την ουσιαστική βελτίωση των παραλιών. Υπάρχει ανάπτυξη δεν υπάρχουν όμως υποδομές ώστε να ενθουσιάσουν τον επισκέπτη και να τον κάνουν να ξανά επισκευθεί το νησί.

6) Σε ποιο βαθμό οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συμβάλλουν στην αειφορία και βιωσιμότητα της περιοχής (ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες).

Η κοινή απάντηση των ερωτηθέντων ήταν ότι εμείς σαν κάτοικοι του νησιού θα πρέπει να συμφωνήσουμε και να έχουμε μια κοινή αντίληψη στον όρο τουριστική ανάπτυξη. Μόνο έτσι θα υπάρξουν μελλοντικές κινήσεις και από τους φορείς του νησιού αλλά και του ίδιους τους κατοίκους διότι εκείνοι είναι συνήθως που είναι αντίθετοι σε νέες ιδέες και έργα.

7) Διαφημίζονται / προβάλλονται ικανοποιητικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και με ποιο τρόπο (διαδίκτυο, εκθέσεις, φυλλάδια, τουριστικά γραφεία, κλπ).

Η Ρόδος έχει διαφημιστεί σχεδόν με όλους τους τρόπους από τηλεοπτικά σποτ σε εκπομπές και σε ταινίες ,καμπάνιες διαφόρων ειδών μέσω του διαδικτύου αλλά και έντυπης διαφήμισης (σε κεντρικούς δρόμους άλλων περιοχών). Έχει προβληθεί αρκετά μέσω των τουριστικών πρακτορείων αλλά ακόμα περισσότερο μέσω της διαφήμισης από στόμα σε στόμα. Είναι ο καλύτερος και αποτελεσματικότερος τρόπος διαφήμισης διότι είναι άμεσος και την ίδια στιγμή γίνονται ερωτήσεις και λύνονται απορίες του μελλοντικού επισκέπτη.

8) Ποιοι φορείς είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη και προώθηση των εναλλακτικών μορφών στο νησί.

Η μοναδική απάντηση όλων των ερωτηθέντων ήταν ότι ο ΠΡΟΤΟΥΡ μαζί με την Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου να συνεργαστούν και να παρατεθούν νέες προτάσεις και ιδέες τόσο για την ανάπτυξη όσο και για την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού με σκοπό την έγκριση και την υλοποίηση τους.

9) Ποια είναι η πορεία του τουρισμού τα τελευταία χρόνια στη Ρόδο και ποιες προοπτικές διαγράφονται για τα επόμενα χρόνια.

Η πορεία του τουρισμού της Ρόδου αναπτύσσετε σημαντικά κυρίως την καλοκαιρινή περίοδο διότι το νησί είναι καθαρά τουριστικό . Και για να μην φτάσει στο τελευταίο στάδιο του κορεσμού ο καλύτερος τρόπος ακόμα μεγαλύτερης ανάκαμψης είναι οι προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού .

10) Άλλα σχόλια και προτάσεις.

Τα σχόλια που έκαναν όλοι ήταν πως άμα συνεχιστεί αυτή η κατάσταση το τουριστικό προϊόν θα κορεσθεί εντελώς . Με νέες προτάσεις και άλλα μέτρα θα καταφέρουμε να

μείνει ζωντανό το νησί και η αγορά του . Πρέπει να γίνουν προσεκτικές κινήσεις και να υπάρχει συνεννόηση και συνεργασία μεταξύ όλων. Όλοι όπως και τότε κοιτάνε το -συμφέρον τους και το πώς θα ανταγωνιστούν τους άλλους ξενοδόχους. Κάνεις όμως δεν λειτουργεί έχοντας υπόψιν του το καλό του νησιού. Ο σκοπός είναι η λήψη μελετημένων απόψεων που να αποσκοπούν κάπου συγκεκριμένα για το νησί όχι μόνο για την τσέπη του κάθε ξενοδόχου. Τέλος, το σοβαρότερο πρόβλημα για τους ντόπιους κάτοικους του νησιού είναι τα γνωστά σε όλους « βραχιολάκια » τα οποία έχουν δημιουργήσει μεγάλο πρόβλημα στην τοπική αγορά.

5.2 Συμπεράσματα – Προτάσεις

Είμαστε ένας από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς διακοπών στην Ελλάδα και συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η Ρόδος δεν έχει άλλο τρόπο εσόδων ,η μοναδική αγορά που έχει είναι ο τουρισμός .Αν πεθάνει ο τουρισμός σύντομα θα πεθάνει και το νησί . Κάποια στιγμή ο κόσμος θα βαρεθεί τον κλασσικό-μαζικό τουρισμό και θα αναζητά μέρη που δεν έχουν μόνο ήλιο και θάλασσα.

Η Ρόδος μπορεί να υποστηρίξει σχεδόν όλες τις μορφές του τουρισμού. Το θέμα είναι ότι πρέπει τις προωθήσουμε σωστά και να φέρουμε σε ένα καλύτερο σημείο τις υποδομές του νησιού, συντήρηση αλλά και ολοκλήρωση. Δυστυχώς όμως ζούμε σε ένα κράτος που κάποιιοι εγκρίνουν αιτήματα μόνο αν πληρωθούν και απορρίπτουν ιδέες που μπορούν να αποφέρουν σημαντικές αλλαγές στη πορεία του τουρισμού.

Μπορούν να αναπτυχθούν ακόμα περισσότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Ακόμα όμως όλοι στηρίζονται στον μαζικό τουρισμό και δημιουργούν ακόμα πιο πολλά ξενοδοχεία και το αποτέλεσμα είναι ότι απλά αυξάνεται ο αριθμός των κλινών και όχι των αφίξεων και των κρατήσεων.

Τέλος, αφού γίνουν τα απαραίτητα έργα για την καλύτερευση των υποδομών, με καινοτόμες ιδέες και με όλους τους τρόπους διαφημίσεις μπορούμε να αναδείξουμε ότι το νησί της Ρόδου μπορεί να υποστηρίξει όλες τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού. Το μαγικό νησί όπως το αποκαλούν πολλοί έχει τον τρόπο να φέρνει ξανά και ξανά τους επισκέπτες του άρα πρέπει να βρούμε τον τρόπο να μην βαρεθούν τότε αυτόν τον ονειρεμένο προορισμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

UNWTO, World Tourism Barometer, Vol. 9, interim update August 2011, p.1.

UNWTO, Tourism Highlights, 2010 Edition, p. 3.

Bornhorst, T., Ritchie, B. & Sheehan, L., (2010), Determinants of tourism success for DMOs & destinations: An empirical examination of stakeholders' perspectives, *Tourism Management*, 31(5):572-589.

Budeanu, A., (2005), Impacts and responsibilities for sustainable tourism: a tour operator's perspective, *Journal of Cleaner Production*, 13(2): 89-97.

Choi, G., Parsa, H. G., Sigala, M. & Putrevu, S., (2009), Consumers' Environmental concerns and behaviors in the lodging industry: a comparison between Greece and the USA, *International Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, Vol. 10, No. 2, 93-112.

Christou, E. & Nella, A., (2010), A review of wine tourism research from 1995 to 2010: Analysis of 110 contributions.

Journal of Hospitality and Tourism, 8(1), 112-123.

Christou, E., (2011a), Exploring the impact of visitor satisfaction on loyalty towards a specific destination, *Acta Turistica*, 23(1), 7-25.

Christou, E., (2011b), Exploring online sales promotions in the hospitality industry, *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 20(7), 814-829.

Mintel report, (2005), *Destination Marketing - International*, Brussels, Belgium.

Sigala, M., (2008), A supply chain management approach for investigating the role of tour operators on sustainable tourism: the case of TUI, *Journal of Cleaner Production*, 16(15): 1589-1599.

Sigala, M., (2012), Social media and crisis management in tourism: applications and implications for research, *Information Technology and Tourism*, 13(4): 269-283.

Sigala, M., (2013), Examining the adoption of Destination Management Systems: an Inter-Organizational Information Systems approach, *Management Decision*, 51(5): 1011-1036.

Sigala, M., (2014), Customer involvement and role in sustainable supply chain management: a model and implications in tourism, *Cornell Hospitality Quarterly*.

Sigala, M., Christou, E. & Gretzel, U., (2012), *Web 2.0 in Travel, Tourism and Hospitality: theory, practice and cases*, Ashgate Publishers.

Tepelus, C., (2005), Aiming for sustainability in the tour operating business. *Journal of Cleaner production*, (13(2))pp, 07-107.

TOI, (2000), *Tour Operators Initiative for Sustainable Tourism Development*, UNEP, UNESCO, WTO, Paris.

World Tourism Organization/WTO, (2007), *A practical guide to Tourism Destination Management*, Spain.

(Weaver, 1999, 2005, Tsaur, Lin & Lin, 2006, Boyd & Butler, 1996, Che, 2006, Campbell, 1999, Gurung & Seeland, 2008, Blangy & Mehta, 2006, Hipwell, 2007, Lai & Nepal, 2006, Li, 2004).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κοκκώσης, Χ. & Τσάρτας, Π. (2001). *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, Πρώτη Έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Κολτσιδόπουλος, Γ. (2003). *Ελληνική Τουριστική και Ταξιδιωτική Γεωγραφία*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Λαγός, Δ. (2005). *Τουριστική Οικονομική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Μοίρα, Π. (2005). *Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

Σταθακόπουλος, Β. (1997) *Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης.

Σφακιανάκης, Μ. (2000). *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Χρήστου, Ε. (1999). *Έρευνα Τουριστικής Αγοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Ελευθερία Φτακλάκη Αντιπεριφερειάρχης Τουρισμού, Απασχόλησης, Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, περιφερειακών θεσμών και διεθνών σχέσεων. (2013-2014)

Στρατηγική της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για τον Τουρισμό και παρουσίαση του Επιχειρησιακού Σχεδίου Δράσης της Τουριστικής (<http://www.notioaigaiο.gr/ckfinder/userfiles/files/%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%AE%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE.pdf>)

Η ιστορία της Ρόδου (<http://www.greekhotel.com/dodecane/rhodes/rhodes-history/home-gr.htm>

Η ιστορία της Ρόδου. (30 Μαΐου, 2015). Wikipedia. Ανακτήθηκε 14 Απριλίου, 2015, από <https://el.wikipedia.org/wiki/Ρόδος>.

. (2013). Trip-Travel. Ανακτήθηκε 14 Απριλίου, 2015, από <http://www.trip-travel.gr/gimnismos-o-enallaktikos-tourismos-gia-diakritous-touristes/>

Η αναρρίχηση βράχου στη Ρόδο. (25 Σεπτεμβρίου, 2015). *Η Ροδιακή*. Ανακτήθηκε 16 Απριλίου, 2015, από <http://www.rodiaki.gr/article/208118/h-anarrixhsh-braxoy-sth-rodo#ixzz3ahRNIGvw>

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο – Οδηγός Συνέντευξης

1. Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν αναπτυχθεί στη Ρόδο;
2. Ποιοι είναι οι ιδιαίτεροι πόροι (φυσικοί, κοινωνικοί, πολιτισμικοί) του νησιού που επιτρέπουν την ανάπτυξή τους;
3. Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα μπορούσαν ακόμα να αναπτυχθούν;
4. Έχουν δημιουργηθεί προβλήματα / αρνητικές επιπτώσεις από την τουριστική ανάπτυξη του νησιού με βάση το μοντέλο του μαζικού τουρισμού;
5. Ποια είναι τα οφέλη από την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ποια τα πλεονεκτήματά τους έναντι του μαζικού τουρισμού;
6. Σε ποιο βαθμό οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συμβάλλουν στην αειφορία και βιωσιμότητα της περιοχής (ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες);
7. Διαφημίζονται / προβάλλονται ικανοποιητικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και με πιο τρόπο (διαδίκτυο, εκθέσεις, φυλλάδια, τουριστικά γραφεία, κλπ);
8. Ποιοι φορείς είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη και προώθηση των εναλλακτικών μορφών στο νησί;
9. Ποια είναι η πορεία του τουρισμού τα τελευταία χρόνια στη Ρόδο και ποιες προοπτικές διαγράφονται για τα επόμενα χρόνια;
10. Άλλα σχόλια – προτάσεις.